

Digitized by Google

1244.

6.2093

D E

NVMMO PANTHEO HADRIANI IMPERATORIS, A D ILL^{MUM} SPANHEMIUM DISSERTATIO,

In qua præter nonnulla de Consecrationibus Veterum,
illarūmque origine , peculiaris quædam instituitur
comparatio inter Hadrianum , & Alexandrum M.
multaque illis communia demonstrantur.

B. G. S.

LUGDUNI,

Apud ANISSONIOS, JOAN. POSUEL, & CL. RIGAUD.

M. DC. XC.

CUM PRIVILEGIO REGIS.

ILL^{MO} ATQUE ERUDITISSIMO
V I R O
EZECHIELI SPANHEMIO
SERENISSIMO ELECTORI
BRANDENBURGICO
A CONSILIIS INTIMIS & EJUSDEM
A P U D
LUDOVICUM MAGNUM
L E G A T O.

VM non ita pridem venisset in manus meas numisma Gracum Hadriani Imperatoris elegantissimum, cuius in anteriori parte caput, in aversa ejusdem simul, & Sabina Uxor, atque etiam Antinoi consecratio expressa spectatur, cupido me incessit experiendi, num quid lucis isti afferre possem, quo apertius ab omnibus intelligeretur, simul & tedium litis, qua me ab aliquot mensibus Lutetiae implicatum detinet, hoc curarum avocamento levarem. Eo igitur animum meum converti & stylum, paucisque diebus in hac cura versatus, qua ad nummi istius explica-

tionem pertinentia invenire potui, ea quam dixi mente, in hanc dissertationem conculi.

Verum cum eam lucubratiunculam nonnullis amicorum (ut fit,) legendam dedisset, autores mihi fuerunt; ut eam publici juris facerem; atque etiam eò me compulerunt. Cum autem visum esset aliquem, ut mos est, isti Patronum ac vindicem parare; Quarenti, ac quem potissimum Eruditorum Virorum compellarem circumspicienti; nullus mihi occurrit, cuius nomen potiori jure huic opusculo imponebam, quām tuum, VIR ILLUSTRISSE; cum enim multi superiori aeo extiterint, atque etiam nostro floreant, viri in explicandis, atque enarrandis nummis, atque aliis Veterum monumentis mirè sagaces, atque eruditi; cui tamen in eo studij genere cedere debeas, non video; imo qui tecum in ea industria conferri possint. Sane quantus sis in omni antiquitatis investigatione, & cognitione litterarum, cum eximum & singulare opus tuum de Numismatum præstantia, omni eruditionis genere refertissimum; tum non minus elegantes isti, & eruditi in Juliani Casares, à te è Graco in linguam nostram conversos, Commentarij, quos

nuper edidisti, abunde fidem faciunt. In quibus etiam illud admirandum, quod homo extra Galliam natus & educatus eam sermonis nostri puritatem & elegantiam comparaveris, ad quam pauci nostratum hominum aspirare possunt.

Quid alias ingenij tui artes referam? Singularem prudentiam, atque in rebus gerendis industriam, omniumque qua ad politicam pertinent exactam cognitionem, qua tibi maximos Germania Principes conciliasti, in iisque Serenissimum Electorem, cuius Legatione nunc apud LUDOVICUM MAGNUM fungeris; neque verò minus probatum te, acceptumque ipsi MAGNO tua facundia, & summa in agendo dexteritas, & fides reddidit.

Quid morum comitatèm, leporem, humitatem, qua omnium qui te propius norunt, voluntates tibi concilias? Quibus sane virtutibus, non minus quam præstantiâ eruditonis pridem me tibi devinctum tenes; ab eo scilicet tempore, quo Roma degens memoratum opus tuum de præstantia numismatum Falconerio tuo Viro eruditissimo dedicabas. Tunc enim & ipse Roma eram; illicque tunc; ut nunc in aula Ludovici, omnium in Te

oculos intentos mirabar, qui te jam tum ut omnium bonarum litterarum thesaurum, ε spirantem bibliothecam ambiebant, atque as- sectabantur; qua res sane fiduciam addidit, ut ε ipse amicitia tua fores pulsarem, quas ut est humanitas tua, non minus cupide mihi, ε promptè aperiuit.

His itaque fateor me nunc impulsum; ut tibi hunc qualem qualem ingenij mei fatum inscribam; hocque munusculo pristinæ tibi amicitia no- stra memoriam refricem; quem etiam non dubito felicius auspiciis tuis in manus hominum ven- turum; quod si ε ipsum tibi probatum fuisse intellexero, magnum me laboris, quem, ei impendi fructum percepisse putabo; nec enim metuo, ne alteri cuiquam Eruditorum disipli- ceat, quod tu probaveris. Illud certè me spero impetraturum abs te; ut hoc voluntatis meæ tibi addictissima, ε venerationis testimonium equi bonique consulas.

CLAUDIUS NICASIUS, Divionensis.

Parisiis Kal. Sext. 1688.

P RÆFATI O,

S E U

HISTORICA NUMMI NARRATIO.

NONNULLA h̄ic dissertationi nostræ prævia & necessaria Lectoribus maximè , prælibanda ducimus , V I R ILLUSTRISSIME , quæ sint præfationis loco , & velut pars dissertationis Historica , nummum præcipuè exhibens ex Musæis & Authoribus qui de illo loquuti sunt.

Duo præ cæteris quod sciam Authores de hoc numismate mentionem fecerunt *Choulius lib. de veter. Rom. Religione & Menetrius in i. de Imp. Rom. numismatibus.* Choulius quidem in præfato libro tria habet Hadriani numismata Græca , quorum unum nostro omnino simile est ; Aquila enim in aversa parte expansis alis portat Hadrianum sub forma Serapidis cum calatho in capite , & Sabinam sub forma Iſidis cum flore loti in capite , & supra caput suum in medio illorum Antinoum sub figura Harpocratis cum modio in capite , digito labia comprimentis , & sinistra Cornu copiæ gerentis , cum litteris Græcis L. IH. id est ann. XVIII. In adversa autem parte caput Hadriani Laureatum cum hac

P R A E F A T I O.

inscript. AYT. KAIC. TPAIAN. AΔPLANOC.
C E B. id est, *Imperator Cæsar Trajanus Hadrianus
Augustus.*

Alterum solam Aquilam in aversa parte exhibet alis expansis, quæ Hadrianum sub forma Serapidis modium vel calathum in capite gerentis sine anni æra repræsentat.

Tertium cumdem exhibet in aversa parte arietis dorso insidentem, manu dextra sceptrum, modium capite sustinentem, annus etiam notatur ut in nostro L. I H. nempe decimus octavus.

Animadversione autem dignus Choulii error, qui existimat hæc numismata cusa in Græcia, cum percussa fuerint in Aegypto, à Græcis nempe Alexandrinis, eo ipso tempore, quo inibi Imperator suum Antinoum amisit.

Quantum autem cæcutierit Choulius circa nostrum numisma, apparet ex his quæ apud eum leguntur. *In multis, inquit, numismatibus, tam Consulum quam Imperatorum conspicitur Aquila pedes habens supra scepterum, aur, fulgor Iovis, saepè sepius vero ferens simulachrum seu Caput ipsum Iovis; alias vero super alas caput Iovis & Iunonis portat; ut pote Ales Iovi sacrata.* Nihil autem penitus dicit de tertia figura, quæ super caput Aquilæ Harpocratem repræsentat, seu potius Antinoum sub forma Harpocratis, quasi silentium imposuerit Choulio Deus ipse silentii Harpocrates.

P R A E F A T I O.

pocrates, utpote mysteriis Isidis & Osiris parum initiatu*o* et si aliàs antiquorum Rituum exploratori summo.

Nec verò magis Choulio initiatu*o* illis *Menetrius* videtur, quamquam ille melius de hoc nostro numismate differat. *Est apud me, inquit, numisma aureum pulcherrimum, in cuius aversa parte duo conspicuntur numina, Isis videlicet & Osiris ab Ägyptiis culta, quorum in medio est adolescens, inferius Aquila alis expansis, quibus portat hec duo numina, scriptumque litteris Græcis L. I H. hoc est ann. XVIII. Quæ in medio est figura repræsentat Antinoum Amasum Principis: Aquila vero Hadrianum, qui his duobus numinibus consecrat Antinoum.* Nec contentum his honoribus Hadrianum, simulachrum illi in templo Jovis Hammonis erexit, aliaque ejus memoriae monumenta addit Menetrius, de quibus acturum se in Antinoo pollicetur; qua de re tamen altum ibidem silentium, neque figuram ipsammet numismatis expressit, morte forsan præventus, vel quod *Harpocrates*, de quo nulla ibi mentio ipsi etiam sicut & Choulio silentium imposuerit.

Gorlaeus in Dacyliontheca n. 122. habet annulum aureum Gemma Sarda incisum, in quo aquila alis expansis, pedibus super fulgur, Serapis super caput aquila repræsentat Hadrianum, cum modio in capite. Ex utraque parte signa militaria, supra quæ Victoriae alatae coronantes Imperatorem.

P R A E F A T I O.

Vidi nummum Hadriani apud Clarissimum Vi-
rum Dominum Dron de antiquitate optimè meritum,
cujus aversa pars exhibet ante altare arietem super
quem Hadriani caput forma Serapidis, cum modio in
capite, super caput autem arietis, Globus seu Sol vel
Luna, aut aliud astrum cernitur litteris Græcis ex
utraq; parte L.K. quæ annum regni XX. Hadriani de-
notant; *Aries* autem adumbrat *Antinoum*, quem Græ-
ci Alexandrini seu *Hellenistæ* non solum inter Herōas,
& minorum Gentium Deos retulerunt; sed & statio-
nem in cœlis certam eidem assignarunt, novum Sydus
Antinoum inter cœlestes imagines commenti. Eum
etiam nonnulli in orbe lunæ cum *Endymione* colloca-
runt. *Tatianus πῶς ὁ τεθνεῶς Αὐλίος μετράχιον ἐν τῇ σεληνῇ ὥραῖον καθίστηται*, τίς ὁ ἀναβιβάσας αὐτὸν.

Est & alias ejusdem Hadriani nummus qui adum-
brat æternitatem, tanquam stantem, una manu te-
nentem Solem, altera Lunam, quæ numina aliâs
sub figura Isidis & Osiridis repræsentantur. Sumpse-
runt hæc symbola ab Ægyptiis Romani pariter ac
Græci. Horus Apollo in Hieroglyphicis ἀιώνα ση-
μαίνοντες ἡλιον καὶ σελήνην γράφουσι, σιγά το ἀιώνας
εἶναι τὰ σποιχέεια.

Multa sunt sparsim numismata Hadriani in Mu-
sæis studiosorum Antiquitatis; sed præsertim in Ga-
zophylacio Regis Christianissimi quæ modò Hadria-
num solum in aversa parte sub forma Serapidis cum

P R A E F A T I O.

modio in capite repräsentant ; modò cum Sabina sub forma lsis cum flore loti in capite, modò Antinoum sub diversis figuris, Harpocratis videlicet, modò dimidi corporis, modò integri, & interim Serapidis junioris cum modio vel flore loti in capite, & cum astro, à latere plerumque ; singula verò hæc numina in numismate nostro Græci Alexandrini simul collegerunt ; ut non sine ratione *numisma Pantheos* nuncupari mereatur.

Fuisse olim hunc nummum in Musæo Farnesiano observavi ex volumine magno Goltzii MSS. (quod in Gazophylacio Ludovici Magni asservatur ,) beneficio humanissimi Viri & eximii antiquarii *Andreae Morelli*, à quo insigne Opus , universalem nempe nummorum collectionem expectamus. Multa in hoc volumine concessit numismata *Goltzius*, tam quæ edita sunt cum operibus suis , quam quæ non edita, inter quæ nostrum cum hac è regione notâ, *Ex farnes...* inter quæ etiam sub finem triginta tyrannorum collectio rariissima. Obtulit autem quatuor ab hinc circiter annis *Ludovico Magno* hoc volumen , cum numismatibus Chiffletii (penes quem erat) Vir clarissimus & de antiquitate optimè meritus *Ioan. Boisotus S. Vincentii Vesontinensis Abbas dignissimus*, quem honoris & observantiæ singularis causâ nomino.

Nummum etiam nostrum ex Choulio affert *Cuperiu* tuus Scriptor elegantissimus in novissima & plu-

P A Æ F A T I O.

rimùm aucta *Harpocratis* sui editione , & quidem sine interpretatione ulla , typum aversæ partis dumtaxat exhibens, ut de Aquila tanquam Solis & Apollinis symbolo verba faciat.

Credo equidem *Patinum* de hoc etiam voluisse loqui in *Thesauro Morocenico*. Cum cap. 12. numismata Græca Imp. Rom. ex ære recensens inter multa quæ sunt Hadriani hoc sic posuit. L. I H. HARPOCRATES inter capita Serapidis & Iidis volitante super ipsum Aquila. Suspicor mendum ibidem Hypothetis adscribendum, & pro super subter esse reponendum, quamquam aquila non proprie appareat in specie volitantis in nostro , cum pedes habeat super terram , & conficiatur tantum alis expansis portans supradicta numina.

Inter typos autem consecrationum & notas, Aquila præcipuum locum obtinet , tanquam Jovis Ales, & avium Regina , quæ altius cunctis, & celerius evolat ; ut nubes transcendere videatur, perhibente etiam Aristotele de ipsa solam omnium avium esse Divinam.

Symbola alia consecrationum vulgo nota , qualia sunt , fulmen , columna , pulvinaria , aræ , templa , thensa in Circensi pompa , & pavo ut plurimum in consecratione Augustarum ; in aliis ut supra ÆTERNITAS sub figura Deitatis , vel hæc verba SYDERIBVS RECEPTA , vel Augustum DIVI clo-

P R A E F A T I O.

gium templo quandoque adscriptum , de quibus passim apud numismatum Interpretes , aut editores ; sed præclare imprimis in eximio tuo Opere de illorum præstantia , & in alio de Cæsaribus Juliani.

Pauca hîc igitur occasione eximii numismatis de consecrationibus dicenda, non quâ veniunt cum ritu & pompa illa , quæ apud *Herodianum* & *Dionem* præcipue, hoc est sub nomine Δποθεωσεως appellatae; de quo ritu videndus etiam omnino *Onuphrius in Fastis*, & *Guthherius de jure manum*, tum etiam *de ver. jure Pontificio*. Sed hîc potissimum sermo de consecratione , quæ sit adulazione populorum erga potentes , etiam ante illorum obitum ; quamquam sanc, ut ait *Pausanias lib. 7. pag. 459.* *nemo adhuc Deus factus sit ex homine,* nisi verbo & adulazione γτε θεος ἐγένετο γδεις ἐξ αὐθιπώπει πλινθόσσον λόγω καὶ κολακεῖα. Quo quidem consilio hic nummus cusus est à Græcis Alexandrinis luctum Imperatoris hac adulazione minuere conantibus ; cum ille scilicet Alexandriæ Antinoum suum muliebriter defleret.

Non mirum autem Vir Illustrissime si quos supra nominavimus Authores *Choulius* & *Menetrius* parum appositè & eruditè de hac consecratione, seu de nummo nostro loquuti sint ; nec mirum etiamsi illis posteriores , & numero haud pauci , circa hanc veterum numismatum explorationem hallucinati sint multum ; antequam enim ad eam pertractandam te

P R A E F A T I O.

contulisses, parum adhuc lucis erat eidem allatum: ita ut sane hoc nomine mutuari licet hæc verba *Tullii 3. de Off. Iactabatur illis temporibus nummus*; ut *nemo posset scire quid haberet*. Tibi debemus hujus eruditæ elegantiae perfectionem, cuius thesauros omnes absconditos, in præstantissimo libro omnium conspectui exposuisti; mysteria omnia tot regulis, & canonicis præclaris enucleasti, & ita perspicue, ut nihil in eadem posthac, cui jam facem non prætuleris amplius superesse videatur. Si quid autem reliquum & latens; hoc in altera parte quam paras præclari operis, abunde erues & propalabis.

Tibi igitur jure & merito hæc nostra debetur dissertationula de nummo præclaro, quem non minus feliciter quam fortuito in officina flandi æris artificis Divione inventum, pridie quam illinc discederemus huc adventuri, Vulcani flammis eripuimus; ut tibi illius occasione aliqua verba faceremus de consecratione Hadriani, & Sabinæ & Antinoi, prout maxime videntur hæc ad Alexandrum M. accedere, hunc enim in multis æmulatus est Hadrianus; ita ut hîc comparationem aliquam inter *Hadrianum* & *Alexandrum* non invidente Plutarcho, nec Cæsare ipso instituere me posse existimem: scimus quidem Hadrianum eloquio, togæque studiis accommodatorem, Spartiano autore; expeditiones autem sub eis graves nullas fuisse, bella etiam silentio pene tran-

P R A E F A T I O.

facta; disciplinam tamen militarem non aliter tenuit, quām civilem; militem quasi bellum immineret exercuit, tolerantiæ documentis eum imbuens; ipse quoque inter manipulares vitam militarem magistrans, & cætera quæ *Spartianus*; idéoque à militibus propter curam exercitus nimirum, multum amatus, simul & quod in eos liberalissimum se ostenderit. Adde quod tantas copias habuit, quantas Imperatorum fere nullus, attestantibus id ubique nummis & inscriptiōnibus: Quæ de hac & aliis Hadriani virtutibus, ita per universum orbem sparsæ & frequentes; ut perjucundè satis à quodam appellatus sit Hadrianus, herba parietaria.

Ex aliis igitur quam multis comparationem nostram instituemus, nihilque hīc præfabiu[n]ur aliud amplius; nec à te nec à Lectoribus postulabimus, quam quod ipse *Plutarchus* præclarus Author initio ipsius vitæ *Alexandri* habet. *Quod si non omnia, (inquit)* neque sigillatim pleraque ad armūssim persequamur; sed perstringamus dum taxat, ne mihi obstrepant; neque enim histories; sed vitas conscribimus. (nos autem vitarum compendia & actiones particulares) neque semper clarissima queque facinora melius virtutes aut vitia detegunt; sed sape exiguum subinde factum, dictumque & jocus aliquis clarius indicat ingenium cuiusque & mores, quam strages hominum præliis editæ, aut urbes obsidione, vi armorum captae. *Vt ergo Pictores ex facie & rutilu, ex quibus*

P R Æ F A T I O.

eluent mores in exprimenda imagine præcipuum artis studium, atque industriam collocant, nec de cæteris membris laborant magnopere; ita concedendum nobis est, ut animi indicia imprimis vestigantes, ex his cujusque vita & morum accuratam quoad fieri poterit imaginem absolvamus, aliis molem rerum & certamina permittentes. Εἴσαντες ἐπέροις τα μεγάλη τὰς αἰγώνας. Hæc Plutarchus quibus nihil addendum; sed exorandus solummodo eruditissimus antiquarius Gazophylacii regii Præfetus, (à quo Hadriani vitam omnes tam avide expectant;) quod si aliquid hic delibamus, instituto nostro dumtaxat peculiare & proprium; nihil hinc nos detrahere dissertatione nostra erudito operi cogitamus, imo potius facem præferre & splendorem, illi molem rerum, & tot præclara eximii Principis monumenta propalanda relinquentes.

D E

D E
NUMMO PANTHEO
DISSERTATIO.

C A P U T P R I M U M
*DE CONSECRATIONIBVS VETERVM
ET ILLARVM ORIGINE.*

VOX illa serpentis ad primos parentes *Eritis*
sicut dij, ita profundè visceribus, ac medul-
lis illorum intimis adegit telum suum; ut vul-
nus inflictum, etiamnum in posteris recru-
descat. Nullus est enim tam infimæ condi-
tionis homo, qui non diri vulneris pruriginem sentiat, hoc
est dominandi, regnandique cupiditate teneatur; ita ut
etiam quodammodo *Deus* dici optet, atque ambiat.

Hæc vesana libido Principes potissimum, Regesque

A

passim incessit: freti quippe auctoritate suâ, & de cultu subditorum adulantium sibi, nimirum placentes, eoque abutentes, ad honores divinos ferè omnes aspirarunt; id quod probare facile euidem foret; si velimus eorum memoriam refricare, qui à mundo condito regnarunt apud Babylonios, Medos, Persas, Parthos, Lydos, Ægyptios, Æthiopes, Phryges, Libyes; hac quippe ambitione elati, quid non fecerunt attestante *Juvenale, Satyra 4.*

Nihil est quod credere de se

Non posse, cum laudatur diis aqua potestas.

Immò non modo *diis aqua potestas*; sed quæcumque anima, quæ de fermento superbiæ intutus est. Accedit magna illa quam monet præclarus Autor *Joan. Sarisberiensis Polycr. lib. 3. cap. 4.* judicij imbecillitas in plebe; ut facilè tam eminenti loco constitutos æstimet supra sortem mortalium; inde est quod ut *Augustinus ait lib. de Civ. Dei 10. cap. 4.* multa de cultu divino honoribus deferuntur humanis humilitate nimia. Denique vulgus & summates, & qui in his medium obtinent locum facilè percellit metus, dum vident apud tyranos levius puniri in Denim peccantes quam in Principes: quod euidem non alibi æquè locum habuit, quam apud Romanos Cæsares, ubi sicut ait *Minutius in Octavio, erat turius per Forus genium pejerare quam Regis.*

Ut autem Consecrationum origo proprius intelligatur, sciendo quod ab antiquissimis Græcorum dici solet aliquem à morte τὸν χαρτεῖον τιμῆς ἡρωικῶν, vel iecū (ut Philo) Id Latini multò inverecundius dicunt in deorum numerum referri, vel consecrari. Ferè autem conditoribus urbium, vel aliis de publica re bene meritis honores heroicos decernere soliti; donec paulatim iidem pro diis etiam habiti. *Plutarch. de claris mulieribus τὴν λαμψάνη πρότερον ἡρωικὰς τιμὰς ἀποδίδοντες, ὑστεροῦ διῆς θύειν ἐκποιεῖσθαι.* Cum Lampaca haberent honores heroicos; postmodum ut Deo sacrificandum decreverunt. Deferre autem

τιμὰς ἵσπικὰς est quod una voce *ιναγίζειν* dicitur, & longè differt à *θύειν*, ut notant veteres Grammatici. Adulatio postea & supersticio *θεοτοῖς* invenit, cuius moris extat gravis censura apud *Plutar. in Romulo*. Ejusmodi vero adulatio reliquos mortales superarunt Athenienses, ac maxime Græci, qui Alexandriam habitabant; ut videre est in multis nummis, his præcipue qui *Hadrianum* plerumque respiciunt. Romani ante Imperatores parciūs hanc insaniam insanivere, quod notat in Julio Cæsare *Casanbonus*, & alii monuerunt. *Solus è Regibus*, (*ut ait Cicero*) *Romulus consecratus est*, & deinceps alii: privatæ quippe *λαοθεῖαι* fiebant parentum per filios consecratorum, & domestica religione cultorum; *ut in Varrone Plutarch. de questionibus Rom. docet*: atque hi sunt dii animales de quibus Labeo libros scripsierat, *in quibus* aiebat (Servii verba sunt) *esse quadam sacra, quibus anima vertantur in Deos, qui appellantur animales, quod de animis fiant.*

Hæc præfanda obiter duxi, ut origo *λαοθεῖων* Cæsarum intelligeretur; sicut enim parentes à liberis consecrabantur, ita Cæsares, qui Patres patriæ dicebantur, & habebantur publicè in numerum Deorum relati, & publica religione culti.

Si autem liceret (*ut superius diximus*) enumerare Principes, qui hac cupiditate apud Barbaros etiam dum viverent correpti fuerunt, offerret se se primùm apud Asiaticos, *Babylonius Nabucodonosor*, qui elatus rebus secundis statuam sibi auream immensæ magnitudinis posuit adorarique eam, ut sacram effigiem præcepit. Sed ultra progredi ad alias nationes Barbaras dissertatiunculæ ratio non sinit; verum à Barbaris ad Græcos & Romanos dumtaxat. E Græcis autem nobis sufficiat exemplum *Alexandri M. Romanorum autem Hadriani*, quorum in hac parte instituimus vitas comparare; & initio quidem ab

Alexandro & Hephaestione facto, quo eadem deinceps ad Hadrianum & Antinoum, aut Sabinam etiam Hadriani conjugem adaptemus, singulasque nostri numismatis partes explicatas demus; præfixis non solum singulis capitibus, nummis consecrationum ibidem propriis & selectissimis, verum & ubique sparsim in opere cum res postulat intextis.

C A P U T I I.

ALEXANDER ET HEPHÆSTIO.

HIC nummum *Alexandri* exhibemus sub forma Jovis Hammonis cum duobus templis in averfa parte, quæ sive à Caracalla sive potius ab *Alexandro Severo* huic Principi devotissimo, in illius & *Hephaestionis* honorem consecrata fuisse, non sine probabili conjectura nobis persuademus potius, quam aliis Diis sive Jovi, sive Minervæ (ut aliis placet.) Nummus autem in thesauro Palatino novissime exhibitus; nec existimandus cufus temporibus *Alexandi Magni*, ut patet è littera C pro Σ, quam non exhibent vetera illorum temporum monumenta. Malè autem ibi infra positi hi characteres K H C pro istis B. N ē. id est B. ΝΕΩΚΟΡΩΝ quos restituimus.

D I S S E R T A T I O , C A P . I I .

3

Breviter post hæc, & compendiose perstringenda, quæ
 παραλλήλως dici possunt, de *Alexandro* & *Hephastione* ad *Hadrianum* relatis, ut comparationem nostram instituamus; indeque magnam illam (nec perinde omnibus obviam) *Alexandrum* inter & *Hadrianum* similitudinem proprius agnoscere & contemplari liceat.

Ut autem ordine aliquo hoc exequamur decurrendi nobis omnes gradus ambitionis per quos hi Principes inciserunt, excepto ut diximus, qui ad militaris gloriæ fastigium tendit; Bella enim sub Hadriano silentio pene transfacta; et si disciplinam militarem, non aliter tenuerit quam civilem, afferente ut supra *Spartiano*. Hoc inquam dumtaxat, & unicè excepto, nihil ferè fuit in uno illorum principum, quod non æquè in alio observare liceat; eadem sciendi cupiditas, par zelus erga viros eruditos, & scientia præstantes, æquale studium insignium artium & philosophiæ, idem ædificandi desiderium, idem peregrinandi; venationi etiam færarum addictissimi ambo, par in equos & immodica propensio, ambo adulatio[n]i hominum pariter obnoxii, divinitatem æquè ambientes, tam profè, quam pro his, quos unicè dilexerunt, unus *Hephastionem*, alter *Antinoum*; in quo ultimo potissimum & tandem parallelum nostrum absolvemus, & conformitatem inter ambos Principes perfectissimam demonstrabimus.

Notum igitur ante omnia *Alexandrum* præ omnibus hominibus gloriæ cupidissimum fuisse, scientiarum amantissimum & litteratorum, quos plurimo in honore habuit, fovitq; sed maximè (quod nemo ignorat) *Aristotelem*: *Pindarum* etiam coluit, cuius domum ut norunt omnes, in devestatione urbis Thebarum summo studio conservavit, interdixitque ne incenderetur. *Homerum* verò unicè (quod non æque *Hadrianus*, ut frustra quidam volunt) admirabatur, cuius lectio[n]i quotidie incumbebat, penes se *Iliada* semper gestare

A iii

solutus , quam & in illa pretiosa pixide gemmis cooperta
 (quam in spoliis Darii invenit) reposuit , illumque sicut
 loquuntur Historici momordit invidia ; quod Achilli fortissi-
 mo heroи Homerum præconem fortuna tribuisset.

Quæstiones difficillimas dissolvit *Alexander* , nodum ve-
 ro Gordium non dissecuisse ferunt Alexandrum ; sed sane
 quām expeditè eum solvisse , cum exsecuisse ex temone
 currus *Midæ* clavum quem vocant , qui temoni alligat
 jugum ; atque ita inde jugum subtraxisse ; quam in rem
 haud inutiliter forsan attexamus verba *Themistii oras. 14. edit. Petavij* ; ubi agit de loris plaustri *Midæ* , & de argu-
 mentationibus , quas ἔτιδας λόγοις vocant id est nullas , ut
 ostendamus Alexandrum , non ut vanum Sophistam ; sed
 ut verum Philosophum argumentatum fuisse ; sic autem
 ait *Themistius* (ut eum verbis interpretis loquentem audia-
 mus ;) [Vos autem id fortasse persuasum habebitis , si
 quis sus deque de syllogismis disputeret , & argumentationes ,
 quæ Utides , id est , nullæ , dicuntur dignoscere possit , & in-
 volutas explicare ; itemque affirmantes , & negantes pro-
 positiones intelligere , veluti Philo & Heliodorus , quorum
 præclara monumenta sunt Dominans atque Cornutus , mo-
 lesta quædam , atque improba sophismata , quorum & in-
 telligentia difficilis , nec utilis notitia est , instar illius lori ,
 quo *Midæ* plaustrum erat alligatum ; ejusmodi , inquam ,
 hominem philosophari putabitis ? &c.] Quibus verbis con-
 veniunt & quadrant elegantissimi versus *Prudentij* in Apo-
 theosi :

Quid non libido mentis humane struas?

Quid non malorum pruriat?

Statum lacefuns omnipollentis Dei

Calumniosis litibus.

Fidem minutis dissecant ambagibus

Vt quisque lingua nequior.

*Solvunt, ligantque questionum vincula
Per syllogismos plectiles.*

*Vt captiosis sycophantarum strophis,
Vt verisperli astutia.*

*Nodos Tenaces Recta rumpit Regula
Infesta dissentantibus.*

*Idcirco mundi stulta delegit Deus,
Vt concidant sophistica,*

*Deque imbecillis subjugavit fortia;
Simplex ut esset credere.*

Afferit *Strabo lib. 15.* Brachmanes de Alexandro Magno dixisse, quod solum hunc in armis Philosophantem inventissent.

Non minore ædificandi desiderio flagravit *Alexander*, quam quivis alius princeps, teste Architectorum Principe *Vi-*
truvio pref. 2. lib. de Architect. ubi *Dinocratis* historiam non minus jucundè quam eleganter narrat, teste etiam clarissimo *Vosio* tuo in eruditissimis observationibus ad urbem *Alexandriam*: testibus tot urbibus Græciæ & aliis, in quibus ædificavit *Alexander*; sed maximè in urbe *Athenarum*, omnium fermè tum temporis præcipua; imò teste ipso *Hadriano Imp. in Epist. ad Servianum*, ubi tam multa de *Alexandria* (quam subversam à Romanis publicis instauravit impensis) & de *Canopo* Ægypti, quæ huic inspirarunt desiderium hoc; ut & alia multa in villa prope Romam sui nominis celeberrima effingendi, de quibus infra.

Smyrna etiam conditor *Alexander*, non priscae illius, quæ fundata ab Amazone ejusdem nominis; sed alterius, cuius nobis originem singulariter subministrat *Pausanias in Achæcis* his verbis. [Jam verò *Smyrna*, cum una esset de duodecim “ *Eolensium* urbibus, tamque frequens, ut nunc est tota es- “ set regio; Iones è *Colophone* profecti urbem, quam Ar- “ chæam id est priscam nominant, *Eolensibus* ademerunt: in- “

8 DE NUMMO PANTHEO

„ sequentibus deinde temporibus , consilii sui jus cum
 „ Smyrnæis Iones communicarunt. Hujus verò quæ nunc
 „ extat urbis , conditor extitit Alexander Philippi filius per
 „ visum in quiete , ut id faceret monitus ; venationibus
 „ enim intentum Alexandrum in Pago monte, eo ipso quo
 „ erat ornatu ad Nemesium fanum accessisse tradunt ; cum
 „ verò ad fontem sub platano proximis aquis irriguâ som-
 „ num caperet , obversatas in somniis Nemeses mandasse,
 „ ut eo in loco urbem conderet ; atque ut eò Smyrnæos de-
 „ duceret ; missos tunc Claron consultores à Smyrnæis de-
 „ summa rerum , quibus talis fuerit & templi penetralibus
 „ reddita vox :

*Terque quaterque viris aderit fors lata Beatis,
 Ulteriora colent sacri , qui rura Meletis.*

„ Facilè itaque se deduci Smyrnæi passi sunt.]

Hanc historiam non parùm illustrat nummus Antinoi
 præclarus maximi moduli æreus musæi Colbertini , quem
 hîc beneficio humanissimi & eruditissimi Abbatis *Bifot* exhi-
 bemus , ubi Nemeses expressæ , & quæ hanc eandem re-
 liqua oculis subjiciunt.

Cufus

Cusus autem à Smyrnæis nummus in honorem Hadriani, qui ejusdem urbis instaurator magnificus, seu alter ab *Alexandro* conditor, prout videbimus infra, cum de *Polemone Sophista* Hadriano carissimo loquemur; & hic misericè comparationem nostram & parallelum Hadrianum inter & Alexandrum commendat.

Ut autem nostram hos inter Principes comparationem commendemus amplius, nummum alterum *Antinoi* exhibeamus ex eodem Cymelio & ejusdem formæ nummo alteri *Hadriani* omnino similem, quantum ad typum partis aversæ, ubi *Cydnus* fluvius cum hac inscriptione ΑΔΡΙΑΝΗΣ ΤΑΡΠΟΥΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΝΕΩΚΟΡΟΥ. Nummum hunc *Hadrianae Tarsus metropolis* *Æditua* adblandiens Imperatori, & *Alexandro* comparans, in gratiam illius cudentum curavit. *Antinous* autem in hoc nummo effingitur cum flore loti in capite, & cum astro juxta caput, quo inter Deos relatus, & in numero constellationum cœlestium positus significetur.

Cydnus fluvius Ciliciæ in Asia minore Tarsum urbem præterfluens; cuius aquæ frigidissimæ, & podagrosis salubres. In hoc se lavit *Alexander*, ex quo in gravem mor-

B

10 DE NUMMO PANTHEO

bum incidit, ita ut ejus salus deplorata fuerit à Medicis ; nec nisi exhibito à Philippo patre remedio sanari valuerit. Sic de illo *Justinus lib. 11. cum Tarsum venisset, captus Cydnæ fluminis amanitate, per medium urbem influentis, projectis armis, plenus pulveris ac sudoris in prafrigidam undam se proiecit.*

Sed redeat unde aberravit oratio, & ab *Architectura*, ad alias artes, quas amore prosequutus est *Alexander*, sermonem convertamus.

Picturam, statuariam, calandi artem, earumque artifices eximios mirificè coluit; ut ex ipsius historia & edicto celeberrimo constat, de quo apud auctores passim; sed maximè apud Plinium lib. 7. nat. hist. Edixit, inquit, Plinius, ne quis ipsum alius quam Apelles pingeret, quam Pyrgoteles sculperet, quam Lysippus ex ore duceret; quæ sic Horatius ad Augustum versibus expressit :

*Edicto vetuit, ne quis se prater Apellem,
Pingeret, aut alius Lysippo duceret æra
Fortis Alexandri vultum simulantia.*

Quanto autem inter alios artifices amore prosequutus sit Apellem Alexander, illud propemodum demonstrat, quod quam eximiam & singularis pulchritudinis *Campestem Larissam* puellam deperibat, ipsi in matrimonium dederit; cum observasset illius amore captum *Apellem* dum illam pingeret.

*Equorum insuper amantissimus fuit Alexander, quod & Bucephali nobis innuit historia, cui urbem sui nominis ædificari voluit, & in cuius memoriam cusa fuerunt etiam numismata, inter quæ illud thesauri Morocenici, in quo caput Alexandri Magni exuvii Leonis ornatum, & in aversa parte tres figuræ prope equum effingentes (ut opinor,) *Alexandrum* sibi de domito Bucephalo coram *Hephastione* & *Parmenione* gratulantem exhibent. En & aliud elegantissimum Domini Dron; in quo caput Alexandri iisdem Leonis exuviis*

ornatum ; aversa autem pars *Alexander domans Bucephalum*
cum hac inscriptione KOINON MAKEΔONΩΝ B. N. E.
Hoc est ο. Νεωκορων.

Obnoxius plurimūm Alexander adulationibus hominum,
& ostentationi, si quis umquam fuit, quod maxime divinitatis affectatæ argumento apparuit ; licet ex iis quæ commemorat *Plutarchus* innuere velit, nihil illum sibi persuasisse vani, aut inflatum fuisse ; verum intendisse divinitatis opinione reddere sibi obnoxios alios, ἀλλὰ τοις ἀλλοις καταδελλόμενοι τῷ δόξῃ τὸ θεοῦ. Sed quidquid dicat *Plutarchus*. quod plane vellet *Alexander* Deus, & quidem Jovis filius haberi, facta *Olympiadis* ipsius matris vox fidem fecerit, εἰ πάντες μὲν διαβαλλων Αλέξανδρον πρὸς τὸν ὥπαν. Non definet *Alexander* me apud Junonem in crimen vocare.

Nemo sane mortalium adeo divinitatem ambivit, aut præ se tulit, quam ille *Pelleus Juvenis* ; notum enim est, quod non à Persis modò Deus voluerit haberī : sed à suis Macedonibus & Græcorum aliis, qui hac parte quoque Macedonibus erant faciliores. De *Demade* sic habet *Ælianuſ Var. hist. lib. 5. cap. 12.* ἐπεκληπτας ἦσαν Ἀθωνίοις παριθέντες Δημάδης ἐψηφίσαται τὸν Αλέξανδρον τρισκαρδέκατον. Ut præteream ab una vesana illa ambitione profectum Herois hujus ad Hammōnem iter, ejusque cum Deo illo Arietino colloquium.

Notum est etiam quod *Diogenes Laërtius* in *Cynico lib. 6.* memorat, hunc nempe Philosophum (cum vidisset *Ægypti-*

ptios Alexandrum sub forma Bacchi repræsentasse) in hæc verba erupisse: *Et me Serapim facite, quibus hæc duo innuerre voluit, & se æque mereri divinitatem ac Alexandrum, & eandem esse Serapidis & Bacchi divinitatem, ut ex Macrobio & aliis constat, quod numismati nostro satis congruit.*

Addere præterea liceat, quod & ipse Alexander μακεδονες αστηπιον novum ut institueretur curaverit, imo Alexander non solum ut Deus coli voluit; verum etiam filius Dei æstimari, quod nimis notum, ut huic rei amplius immoremur. Hæc autem de *Alexandro* dicta sufficient, nunc de *Hephæstione* pauca.

Hephæstio unicè dilectus ab *Alexandro*, non equidem infami illo παιδεραστιας amore, quo minime laboravit hic heros, quidquid de *Bagoa* famoso illo scorto improperent illi quidam Historici: *Alexandri* enim haud unum præclarum continentiae specimen celebratur: ferunt quippe inter alia *Tarentinum* quemdam mercatorem, duos juvenes pulchritudinis singularis illi obtulisse emendos, quem gravioriter objurgavit, sicut & alium *Agnonem* nomine, qui *Crobylon* Corinthi famosum ob pulchritudinem illi etiam obtulerat. Amavit verò *Hephæstionem* *Alexander* consuetudine amicitiae & familiaritatis singularis: ita enim familiariter vivebat *Hephæstio* cum *Alexandro*; ut referant legente secretò Epistolas *Alexandro*, supra illius humerum liberè asburgere solitum saepius *Hephæstionem*, & una legere epistolæ; quod cum aliquando fecisset, legente *Alexandro* Epistolam matris, quæ accusabat *Antipatrum*; ferunt *Alexandrum*, detractum è digito annulum, quo Epistolæ, & reliqua arcana obsignabat, *Hephæstionis* ori apposuisse; ut significaret eidem tacenda esse, quæ in Epistola secum legerat, deberèque directum Regis & ministrum esse secretum, ut *Harpocephalus* instar os digito comprimeret, hoc est silentium servaret.

Hephæstionem autem ita dilexit *Alexander* ut post illius mortem, tumulo & funeri plusquam 12000 talenta insumpserit, & ipsum inter Deos tandem collocari voluerit; de quo scriptores veteres multa, præcipue *Curtius lib. 10. illud tamen inquit, verum est, quod Alexander Hephaestioni tanquam herui sacrificari iussit.* Neque aliter *Plut.* τέτοιον λογισμῷ τὸ πάθος Ἀλεξανδρος ἐπέγκει &c. ἦν Ἄμμωνος ἥλθεν μετὰ τημᾶς Ήφασίωνα, ωγὴ Θύεν ὡς Ἡρῷ παραπλέυσα. Nulla ratione adduci potuit *Alexander* ut hunc casum ferret sapienter, &c. quoad ab *Hammone* allatum oraculum est, ut *Hephæstionem* colerent pro *Heroë*, eique sacrificarent. At haec scisicitatus fuerat *Alexander*, ut testatur *Arrianus lib. 9.* volebat nimirum ita sibi responderi; nec aliter ausi facere Antistites, dum ut ipsi in omnibus adularentur, aut metu coacti, aut pretio inducti essent ἀπόχει τῷ Ἅμμωνος οἴ Θεωρὶ &c. Venerunt ab *Hammone* γέ, quos sci-sicatum miserat. Quosnam nempe honores Hephaestioni tribuere fas esset, qui quidem Ammonem respondisse nuntiabant fas esse ut *Heroi* sacrificare; quo oraculo lætatus deinceps, eum ut *Heroëm* coluit. *Heroës* autem, non vero soli Dii, Deæve vaticinandi potestate habere credebantur. Hinc apud *Lucianum in Dial. more Tryphonius Mercurio* respondit ὁ Μενίππες Ἀμφιλόχος ὅτος ἀντέτιν, &c. id est *Menippe* novavit *Amphilocus* hic quid sit ipsi pro se respondendum: at ego heos sum, ac vaticinor, si quis ad me descenderit, & quæ plura ibidem leguntur:

Audiendus sane omnino idem *Lucianus in lib. de non temere credendo calumnias* quoad *Alexandrum & Hephaestionem* ὁ δὲ Ἀλεξανδρω, &c. apud *Alexandrum*, gravissimi criminiis reus fiebat, qui colere & adorare nollet *Hephæstionem*; nam posteaquam is è vivis excessit, amore victus *Alexander* ad reliquam funeris magnificèntiam additum voluit, ut mortuus inter Deos *Hephæstion* haberetur; Continuò civitates ei, templa condiderunt, delubra dedicarunt, aras, vi-

ctimas, & festa huic novo Deo consecrarunt ; eratque nomen *Hephæstionis* jusjurandum omnium religiosissimum : Si quis autem vel risisset ad ea quæ siebant, vel non omni studio colere visus esset , capitale erat. Assentatores autem perceptra hac imbecilli Alexandri cupiditate , ei ignem & formitem addere cœperunt, somnia narrantes *Hephæstionis*, apparitiones quasdam , & medelas ei attribuentes , ejus oracula prædicantes ; denique ut assessori , malorumque depulsori Deo sacra fecerunt. Alexander autem hæc jucundè audiebat, tandem etiam ut veris fidem habebat , & gloriabatur, quod non modo filius Dei esset, sed & Deos etiam creare posset.

Si nummi *Hephæstionis* æque ac *Antinoi* obvii forent in Cymeliis Antiquariorum , h̄c à nobis exhibendi fuissent ; verū cum non æque erga hunc heroëm studiosi fuerint hac in re populi , pro illo substituendus h̄c qui vicem supplet *Antinous* , prout cernere est in elegantissimo nummo, quem in gratiam Hadriani cusum & superius exhibitum, denuò exhibendum ob elegantiam ducimus ; ubi duæ Nemæses in aversa parte adstant Alexandro jacenti ad radices arboris ; in anteriori autem *Antinous* conspicitur ; quæ omnia demonstrant , Alexandrum & Hadrianum ad se invicem quam maxime accedere sibiique plane respondere.

CAPUT III.

HADRIANVS.

SI nummum Hadriani cum duobus templis in aversa parte, æque facile ac adlatum paulò antè cum simili typo Alexandri reperire licuisset, eundem hīc tanquam opportunum ad illustrandam, atque confirmandam comparationem nostram apposuissemus; sed cum talem non simus nacti, alium hīc nummum ex thesauro Morocenico depromptum damus, in quo caput Hadriani cum hac inscriptione KAICAP ΟΛΥΜΠΙΟC ΑΔΡΙΑΝΟC, ad memoriam nempe templi ab Hadriano dedicati & consecrati. In aversa autem parte templum Dianæ Ephesiae, quod ab Erostrato (ut notum est) incendio datum, quo die natus Alexander; hinc saltem obvia duorum templorum, ne Alexandri insuper dicam & Hadriani mentio; quem nummum præterea illustrant inscriptiones, quæ apud sponium nostrum in Itin. Athen. ΑΔΡΙΑΝΟΝ ΟΛΥΜΠΙΟΝ saepius celebrant, de quo Sparianus sic in ejus vita. Athenis, inquit, Jovis Olympii adem & aram sibi, eodemque modo per Asiam iter faciens templo suo nominis consecravit. Appellationem autem hanc Olympij sic

ambivit Hadrianus , ut sibi cum Jove communem esse voluerit.

Typum nummi *Hadriani Olympii* misit ad nos nuper ex Italia Illustrissimus *Vittius Batavus*, amicus noster singulatis , in quo caput Hadriani laureatum cum epigraphe ΑΤΤ. ΚΑΙ. ΤΡΑ. ΑΔΠΙΑΝΟC ΟΜΓΜΠΙΟC. In aversa autem parte Jupiter *Philalethes* medius inter duas feminas quarum una (quæ Pallas) Jovis stolæ plus æquo longioris & pendentis laciniam portat à tergo & sustinet , ob reverentiam quasi summo Deorum ; & veritatis amanti debitam. ΖΕΤΣ ΦΙΛΑΛΗΘΗΣ. ΛΑΟΔ. *Iupiter veritatis amicus. Laodicensium.* Augusti nummus Gazæ Regiæ. Placuit illico mihi, & primo aspectu Typus singularis. Verum cum diligentius ob servassem ; hæsi dubius an genuinus esset, cumque ostendisse peritissimis monetariis *Morellio* & *Vaillantio* , penes quos est omnino rem nummariam constituere , illum mihi suspectum falsitatis reddiderunt , nec ullo modo assurserunt Jovi sic stolato , quem merum figmentum dixerunt, deditaque opera stolam illius à quodam interpolatore productam, ut imperitis illuderet , quod & quodammodo *Vittio* suboluuisse cognovi. In illorum sententiam ivi lubentius, quod Typus Jovis *Philalethis* in aliis nummis absque productione stolæ ubique ob servetur. Adde quod in manu foeminæ stantis ante Jovem (quæ forsan Juno) hastam ponit interpolator , quam Jovi Philalethi dare debuisset , qui cum hasta aut sceptro in manu sinistra , & Aquila in dextra effungi solet : aut saltē Palladi (Jovi adstanti à tergo cum Clypeo) sic repræsentari solitæ , potius , quam hanc Jovis ipsius stolam dextra sustinentem exhibere : ita ut duæ Pallades effungi videantur in eodem Typo , quod sane absurdum. Nisi per has designari velimus duas sorores , Jovis filias , *sapientiam* , & *veritatem* ; non enim minus hæc , quam altera (ut ex Pindaro accipimus) *Jovis filia*.

Inscriptionis

Inscriptionis autem litteræ ita omnes elutæ , ut sit difficile hanc expiscari ; sed quantum assequor conjecturâ, fœdus & concordiam continent inter Laodicenses , & Smyrnæos ; ac proinde ibi legendum ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ , *Laodicenium, & Smyrnaeorum concordia*, hanc forsan procurante Polemone Sophista Laodicensi Hadriano & Smyrnæis carissimo , de quo infrà , ubi de Smyrna incident sermo : suffragante ad hoc etiam Jove ipso ambarum Civitatum præside Deo. Diospolis enim aliquando vocitata est Laodicea, ut sicut ΖΕΤ ΦΙΛΑΛΗΘΗΣ. ΛΑΟΔ. sic & ΖΕΤC. ΑΚΠΑΙΟC. ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. in nummis reperire est. Jupiter *Acreus* qui præst arcibus , cuius templum in promontorio Smyrnæorum. Hunc in diatriba tua eruditissima de Smyrnæorum nummo exhibes cum Jove *Philalethe* ex nummo. M. Aurelii *Gazæ Regiæ* ; cui & alterum elegantissimum junxisti ex eadem Gaza , & ejusdem M. Aurelii, ubi *Jupiter Philalethes* cum duobus Nemesisibus , quem *Attalus sophista* Polemonis filius duplici patriæ Laodiceæ & Smyrnæ posuit.

Inscriptionem eandem præ se fert nummus ejusdem M. Aurelii, de quo meminit *Harduinus in lib. de nummis* fol. 283. ubi Imperatorem medium constituit inter duas fœminas stolatas , *Funonem* forsan & *Palladem* , non male haud dubie , & *perperam* , ut in nostro effectas , quæque illi lucem afferre potuissent ; si has suis nominibus designasset *Harduinus*.

Eandem etiam inscriptionem ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ habet nummus alter ejusdem M. Aurelii elegantissimus Thes. Morocenici , ubi *Patinus Imp.* constituit inter duas figuræ stolatas , non fœminas ut *Harduinus* ; una enim est Jovis ipsius *Philalethis* cum Aquila in dextra , & sceptro in sinistra. Altera Nemeseos , quæ optimo principi optimè conveniunt , quasi *iustitia & veritas* obvia-

C

verint illi , & cum his congregdi & colloqui videatur.

Nolim credere , & nefas est sanè eruditissimum Hardui-
num hallucinatum esse in his nummis quasi non diversos
existimasset , *Iovemque Philalethem* pro fœmina accepisse , ut
Venerem pro *Apolline Pythio* accidit nuper viro alioqui etiam
eruditissimo in dissert. ad nummum *Tranquillinae Gordiani*
junioris uxoris , quod illi quodammodo condonandum vi-
detur ; nudus enim omnino ut *Venus* effingitur *Apollo* ,
& cum capillito satis mulieri consentaneo.

Quidquid sit tandem de his nummis & de *Pseudophi-*
laethe nostro , illum h̄ic nihilominus exhibendum duxi-
mus , in gratiam ipsiusmet veritatis ; nihil enim hanc æque
commendat , atque elucescere facit quām falsitas ipsi ad-
versa & opposita , & in gratiam maximè *Vvittij* Philale-
this , & antiquitatis studiosissimi , qui hunc ad nos è Nea-
poli misit , & qui huic dissertationi (ut scis vir illustrissime)
occasione quodammodo præbuit . Illum credo nunc in Pa-
triam reversum *ex Italia* , *Magna Græcia* , *Sicilia* , *Melita* , &
locis adjacentibus , onustum spoliis omnimodis antiquitatis ,
nummis , inscriptionibus , gemmis sculptis , statuis , vasis
antiquis (supra quæ opus elegantissimum & multæ erudi-
tionis meditatur) manuscriptis libris , & editis rarioribus ;
ex quibus omnibus & Musæum adornabit , & Bibliotheca
selectam instituet . Quæ autem Bibliotheca selectior
quam tua , & quam h̄ic habes ? Hæc enim si non num-
ero librorum , sane singularitate & raritate , multis , quæ in
hac urbe opulentissima sunt , anteponenda , sive antiqui-
tatem sacram & profanam , sive omne litterarum & do-
ctrinæ genus spectemus , plurimosque ex omni illa veter-
um , maximè Græcorum authorum classe tuis observatio-
nibus eruditissimis , propria manu in margine notatos . En-
igitur *Philalethes* noster , cui adstat à tergo *Pallas* , stolamque
portat & sustinet .

Sed cùm nulla magis quām suam commendatione
egeat veritas, tot summis intrinsecè dotibus locupletata,
hanc cum exterioribus & adscititiis, imò fucatis & falsis
ornamentis exhibere, piaculi quoddam genus esse videa-
tur; nec minus etiam capitalissimum crimen fuerit amici
illius, Jovis *Laodicensi*, non dicam corrumpere & adulterare
nummum, verùm sicut fecimus oculis exponere Antiqua-
riorum; et si quis in hoc ut vīsum est satis legibus usi. Ex-
piemus igitur crimen illud Jovem ipsum Philalethēm exhi-
bentes in elegantissimo collectionis *Illustrissimi Apamienorum*
Episcopi, Laodicensium nummo Hadriani nostri Olimpii, suis, *Franc. Decamps*
propriis & nativis ornamenti conspicuum.

Cùm autem templa Hadriano consecrata sint à Bythi-
niensibus, sicut & Antinoo illorum conterraneo, imo &
C ij

Sabinæ, non abs re erit, sed accommodatè multum ad rem propositam, illorum h̄ic ex collectione Regia nummum afferre; ut si non simul duo, vel tria tempora (sicut in quibusdam nummis) seorsim saltem illis, & separatim condita conspiciantur; aversa pars nummi elegantissimum templum exhibet, cum inscriptione KOINON BYZYNIAC. id est communitas Byzyniæ; adversa verò caput Hadriani cum inscriptione ATT. KAIC. TPAL. AΔPIANOC. CEB.

Quāmquam autem divinitatem non ita apertè ambivit Hadrianus, ut Alexander; non minus tamen insana quadam gloriæ cupiditate flagravit; atque ut eximia quadam ac secreta à reliqua hominum turba, laude ac indole censeretur; velut tacitè se Dei instar venditabat; fuit enim ingenii luxuriosi, & ad ostentationem insolentis, ut videbimus.

Scientias omnes amplexus est Hadrianus, litteratos omnes fovit, omnes, (ne nominatim de singulis dicamus) Grammaticos, Rethores, Musicos, Geometras, Pictores, Astrologos, habuit in honore; præ cæteris (ut multi asserunt) Phavorinum.

Astrologos autem non solum, sed & Gnosticos & Basilianos Hadriano gratos fuisse Zonaras & Xiphilinus tradunt, erat enim ut referunt tantæ ambitionis, ut omnia affecta-

ret, seque nihil ignorare profiteretur; curiosissimus etiam occultarum scientiarum, divinationibus, atque magicis artibus crebro usus est. Profert Gorlaeus in sua *Dactyliontheca zum*. 104. annulum Hadriani cum signis Zodiaci & figura Mercurii, quem sine dubio ut αλεξινός gestasse ferunt; quod commune & proprium habuit cum Alexandro Magno, qui signum *Herculis* secum habuisse fertur, si statio credimus lib. 4 *Sylv.* Carm. 6.

*Pellaus habebat
Regnator lati numen venerabile mensis
Et comitem occasus secum portabat & ortus, &c.*

Veritatis simulachrum in gemma exsculptum Sacerdotes Aegyptiorum de collo pendens gestabant ἀγαλμα ἀληθείας, simulachrum veritatis, de quo videndus Aelianus in *Var. hist.* lib. 14. & Diodorus siculus lib. 1. quodque conferendum cum *Historia sacra in Parab. Salomonis*, qui jubet hanc circumdari gutturi; de quo simulachro veritatis infra in *sabina* cùm de *Iside*, & natalibus loquemur *Harpocratis* qui veritatem adumbravit post natales suos, & ut sic plerumque in gemmis representatur & annulis, attestante *Plinio lib. 33. cap. 3.* *Harpocratem*, statuasque Aegyptiorum numinum in digitis viri quoque portare incipiunt. Si autem annulum Hadriani hic non exhibeamus ex *Gorlaeo*, ex Gaza regia saltem nummum exhibeamus ejusdem Imp. qui in aversa parte habet Harpocratem proboscide, ut vult *Patinus*, ornatum, cum flore loti in capite, & post tergum clavam quæ Herculem designat, cui upupa insistit. Quæ non minus quam cætera illustrando parallelo nostro inserviunt.

Græcis litteris impensiūs eruditus *Hadrianus* à plerisque
Græculus appellatus est, ad Atheniensium studia, mores-
que se composuit non sermone tantum; sed cæteris disciplinis
excolendis, canendi, psallendi, medendique scientia, Musicus,
Geometra, Pictor, Sculptor juxta *Polycletos* & *Euphranoras* per-
inde omnino ad ista singula erat factus; ut elegantius nun-
quam id humanæ res expertæ videantur. Ubique verò ædi-
ficabat; namque ad speciem legionum militarium fabros,
perpendiculares, Architectos, genusque cunctum extruen-
darum mœnium, seu decorandorum in cohortes conscrip-
serat; ita in omnibus pene urbibus ædificavit; & ludos
edidit; in hisque omnibus, omnium Regum magnificentiam
superavit.

Si autem Alexander quæstiones multas inter Philosophos
dissolvit; non minus subtilis imo magis Hadrianus, qui
multas ipse quæstiones apud Alexandriam in Musæo Pro-
fessoribus proposuit. Musæum autem illud Alexandrinum
fuit celeberrimum, de quo *Strabo* sic lib. 17. ἦν δὲ Βασιλεὺς μέρες
ἴσι μητὸς Μυσῶν, &c. Pars etiam regiarum est Musæum, quod
ambulationem habet & exedram, & magnam domum in qua
cœnaculum est eorum qui Musæi consortes sunt, ac litteris hu-
manioribus studium impendunt. Hoc Collegium publicè pecuniis
sustentatur, & Sacerdotem habet, qui Musæo praest, olim à
Regibus, nunc à Cæsare constitutum. Jus autem eligendi Phi-
lologos ad Cæsares pertinuisse (in quibus mentio Hadriani)

Philostratus in Dionysio auctor est. Αδριανὸς γὰρ Σατράπης αὐτὸς
αὐτοκριτικὴ ἐπίστροφὴ εἴθεντος, καθίστηκε δὲ τοῖς δημοσίᾳ ιππωνεσι, καὶ τοῖς
ἐν τῷ μυστῶν συνανάτοις. τὸ δὲ μυστήσιον πρότερον Αἰγυπτία συνκαλῦπται τὸ
ἐν πάσῃ τῇ γῆς οἰλοχίμης. id est, *Hadrianus eum non humilium.*
Gentium Satrapam designavit. Item inter viros equo publico
donatos, censeri voluit, & eos, qui in Musaeo albantur; Mu-
seum autem *Ægyptium*, mensa erat, qua ex omni terrarum
orbe eloquentissimos quosque viros convocabat. In eo autem
fuisse ædem, sive templum in quo Philologi operam da-
rent, cum illa manifesto evincunt, quæ de Sacerdote, qui
Musæo ab *Ægyptiis Regibus* aut à *Cæsaribus præfice-
batur ex Strabone audivimus; tunc, ex inscriptione Althe-
tico apud *Falconerium tuum de M. AVRELIO ASCLE-
PIADE*, quæ licet mutila, tibi debetur omnino Vir illu-
strissime, qui in lucem emisisti M. ATP. A C K A H P I A Δ H,
&c. id est, *M. Aurelio Asclepiadi Alexandrino Hermopolita pan-
cratiasta per odonica*, (invicto quem nemo de statu de-
trudere poterat non provocato). *Neocoro magni Sarapidis*, &
qui in Musæo aluntur, immunum Philosophorum Pontifici,
totius *Xysti perpetuo Xystarchæ*, & *Balneis Augusti pfecto*:
de quo videndæ inscriptiones Athleticæ; sed maxime vi-
denda eximia Dissertatio tua de Prytabæis inter numis-
mata Seguini selecta, nuper edita, & à te iterum am-
plianda.*

Hæc autem omnia huc concessimus, sicut & alia ple-
raque deinceps; ut inde liqueat Hadrianum per varias bas-
artes, & singulares non solum affectasse, ut eximius vi-
deretur; sed etiam tacitè, si non adeò apertè, ut supra
fortem hominum existimaretur; quamquam enim opera
ubique infinita fieri curasset, nunquam nisi in Trajani Par-
tis templo nomen suum adscripsit. Romæ instauravit Pan-
theon, Septa, Basilicam Neptuni, sacras *Ædes* plurimas,
Forum Augusti, Lavacrum Agrippæ, eaque omnia pro-

priis, ac veteribus nominibus consecravit. Fecit & sui nominis pontem & sepulchrum juxta Tyberim, quod est nunc *Moles Hadriani*, seu castellum sancti Angeli, in munimentum urbis, & praesidium maximè summorum Pontificum conversa. Ædem bona Deæ transtulit & colossum stantem atque suspensum per *Dentianum* Architectum de eo loco in quo nunc templum urbis est, ingenti molimine; ita ut operi etiam elephantes adhiceret; & cum hoc simulachrum post Neronis vultum, cui antea dicatum fuerat, Soli consecrasset, aliud tale *Apollodoro* Architecto auctore facere Lunæ molitus est.

In omnibus magnificus fuit *Hadrianus*, sed maximè in ædificiis; nec ad ea extruenda nisi eximiis artificibus uebatur, cum judicio esset exquisito. Basilicam apud Nemavum opere mirabili extraxit in honorem Plotinæ (quam vocant vulgo *Domum Quadratam*) eo tempore, quo movebunt *Iudei* bellum, quod verarentur mutilare genitalia; & cum compositis in Britannia rebus, transgressus in Galliam, Alexandrina seditione turbatus, quæ nata est ob *Apim*, qui cum repertus esset, post multos annos turbas creavit apud quem deberet locari, omnibus studiose certantibus; unde multa numismata *Antinoi* in aversa parte *Bovem* repræsentant, inter quæ præstat præclarum illud maximi moduli cuius inscriptio *C M T P N A I O I C ΠΟΛΕΜΩΝ ΑΝΕΘΚΕ*.

Polemon

POLEMON Sophista Laodicenus Hadriano Imperatori carissimus fuit, civitatēque donatus à Smyrnæis, de quo sic Philostr. lib. 10. de virtutis Sophistarum. *Multis cum summi viri, multaque civitates amarunt, præserium Smyrna: huic & postea datum est in Hadriani Olympiis præsidere. Hadrianum erga Ephesios propensum ad Smyrnæorum favorem usque adeo pelllexit, ut uno die mille myriadas in illorum civitatem impenderit, ex quibus Emporia, Annone, & Gymnasium omnium qua in Asia sunt præstantissimum, constructa sunt; item templum in promontorio situm longissimi prospectus, &c.* Ex quibus impensis colligendum est, si non conditorem Smyrnæ ut Alexander, saltem instauratorem & decoratorem maximum (ut diximus supra) extitisse Hadrianum; unde à Smyrnæis summis cultus honoribus, sicut & Antinomis.

Idem Sophista Polemon nummum Hadriani cudi curavit Smyrnæis inscriptum in cuius aversa parte Homerum (cuius natalitiis gloriantur Smyrnæi) sedentem cum hasta exhibet & cum hac epigraphe ΠΟΛΕΜΩΝ ΚΜΤΡΝΑΙΩΙC ΑΝΕΘΗΚΕ. Ex quo sane conjiciendum non ita (ut creditum est) adveriatum fuisse Homero Hadrianum; utpote qui ejus loco Antimachum poëtam introducere voluerit

D

(ut ait Suidas:) si enim de hoc omnino persuasus fuisset Polemon ; male & perperam Imperatori ad blanditus fuisset. Nummus hic diligentissimum quamvis antiquitatum scrutatorem Cuperum tuum fugit in elegantissima Homeri Apotheosi, cuius olim marmor in Columnensium palatio Romæ vidi- mus cum præstantissimo Pictore Nicolao Puffino , qui illud pluris faciebat.

Hunc autem nummum h̄ic exhibemus , quod in rem nostram optime cadat , & parallelum nostrum perfecte illustret; maxime vero, quod ex Oriente nobis advenerit , & ex ipso natali solo summi Poëtæ ; utpote quem feliciter ultimi terræ motus Smyrnensium calamitas ex multis aliis rarissimis nummis, & antiquitatibus ibi absorptis reliquum fecit clarissimo Antiquario Gallandio , ex hac etiam (summo rei antiquariæ bono) feliciter eretto; atque utinam ex hac evassisset etiam alius Hadriani nummus cui inscriptio (ut nobis re- tulit) ΗΡΩΑ ΑΔΡΙΑΝΟΝ , instituto nostro Idonea.

De Smyrna & Homero sic Plinius lib.4. cap.12. habet Smyrna Bibliothecam & Homereum, & poricum quadratum , cum Homeri templo & statua ; nam & hi maxime hunc poëtam sibi vendicant, unde & nummus quidam apud eos HOMERVS vocatur.

Inscriptionem affert Sponius in Itin. Athen. Smyrnæ reper-

tam, quæ Hadrianum non solum ut hujus urbis instauratorem; sed & velut alterum ab Alexandro conditorem commendat,

ΑΤΤΟΚΡΑΤΟΡΙ

ΑΔΡΙΑΝΩΣ

ΟΛΥΜΠΙΩΝ ΚΩΤΗΡΙ

ΚΑΙ ΚΤΙΩΝ

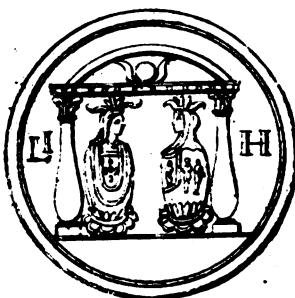
Alexandriæ urbem instaurasse etiam Hadrianum satis ubique Scriptores & nummi probant, satisque supra diximus, ut supervacaneum sit de his amplius verba facere.

Sed nullum mirabilius opus exædificavit Hadrianus villa Tyburtina suo nomine *Hadrianae* vocata, & ex qua sola divinos honores sibi meritus videtur: si enim (ut diximus supra) conditoribus urbium illos elargita est antiquitas; quanto magis debuit principi, qui in hac villa & provinciarum & locorum celeberrima nomina inscriberet, velut *Lycaum*, *Academiam*, *Prytanaum*, *Canopum*, *Pæcilem*, *Tempe* vocaret; & ut nihil prætermitteret etiam *inferos* finxit. Ibi parum abfuit cum secunda vice hanc villam perlustrarem cum quibusdam amicis, quin marsupium nostrum, (si non vitam ipsam) reliquerimus, in ipsomet Hadriani Palatio, seu potius ruinis ipsius, latronibus ibi habitantibus, & nobis obviam factis, qui sub specie ibi nos reficiendi, mali aliquid in nos moliti fuissent, nisi datum nobis ab hospite nostro Tyburtino itineris ducem habuissemus.

Si non hæc præclara hujus monumenti ædificia omnia, & maxime superbum & fama celebre *Canopi* templum vacat exhibere, ipsum saltē Deum *Canopum* & uxorem ejus ab *Ephphania Eumenitem* nuncupatam effingamus, quos Isidi & Serapidi opponamus; prout conspiciuntur in nummo Ha-

D ij

driani singularissimo ex ære maximo, cuius copiam nobis fecit Clarissimus *Rigordus* Massiliensis de antiquitate benemeritus. Meminit Patinus in Thes. Morocenico nummi *Veri* Imp. nec typum affert, inter quem & nostrum nonnulla intercedit similitudo; duo enim Canopi in aversa parte intermedio Harpocrate, infra quem Aquila alis expansis, hic sine Harpocrate & sine Aquila.

Eximum hoc Hadrianæ villæ monumentum vix octoginta annis superfuit, mox enim ubi in locum Hadriani Antoninus Pius successit: cum de modo cogitaret novas in urbe thermas excitandi, & villæ prærerea ab Hadriano paulò ante extructæ aspectu minus capereetur, quidquid in eadem villa pretiosum reperit, in suarum thermarum splendorem contulit. Quam deinde villam Gothi, & postea variii casus in ultimam vastitatem dederunt; ita ut à villa condita usque ad ultimam ejus ruinam non nisi 80 anni. (ut diximus) intercesserint.

Hujus præstantissimi monumenti Icnographiam nobis conservavit Eminentissimus litterarum alias fautor *Franc. Barberinus*, quam postea incidi in æs jussit, publicamque fecit, cum explicatione locorum, & rerum, cuius exemplar ad me transmisit per Illustrissimum *Suaresium* mihi olim amicitia conjunctissimum. Absit autem verbo invidia,

Vir Illustrissime, si dicam me praeclari hujus monumenti in lucem edendi , occasionem dedisse Eminentissimo Cardinali, impellentibus me ad hoc (ut scis) Viris quibusdam eruditis, sed maxime Celeberrimo Kirkero , qui de hoc litteris ad me scriptis gratias mibi egit , illudque in Latio suo reposuit, ubi faretur praeclarum hoc monumentum deberi studio & curis quorundam Eruditorum.

Ex his,inquam,monumentis & stupendis Hadriani operibus , facile est conjicere , quanta fuerit illius ambitio, quam si non ita palam emergere passus, sicut Alexander Deum se faciendo motu proprio ; permisit tamen multa cudi numismata ad instar nostri, quæ divinitatem sibi tribuerent. Permisit & Græcis ut templum sibi ponerent,quod Panhellenium nominarunt.

Quin etiam dum viveret affectasse divinitatem Hadrianum omnino arguit,quod ex Spariano supra tetigimus ; immo quod Theodoretus in Θεορητ. serm. 8. de martyr. pag. 605. his verbis ρητοὶ τὸν τίνειν τῷ ἀρνέαν , ὡς θεὸς ἐφασ αὐτογράφου , καὶ ναῦς ἱερᾶς ὀκοδομησαντός , καὶ γῆς Αἴγιλοχοῦ ἐπεκλήθη θεὸς , καὶ Γαιοῦ ὁ Γερεπεῖς διάδοχος , καὶ Ουοντασιανός , καὶ Ἀδριανὸς μεγάθες ἱερᾶς ὀκοδομησαντός ; αὖτα δὲ ξένι τὴν ζωὴν , ὡς οὐδετερὴν τιμων ἀφηρεθησεν. Et horum stultiores quidem fuerunt , qui ut Deos sese pronuntiarint , sibi que ipsis templo construxerint ; nam Ἐπιφανεὺς Antiochus Deus vocatus est , Ἐπιφανεὺς Caius qui Tyberio successit , Vespasianus quoque Ἐπιφανεὺς Hadrianus ingentia sibi templo excitarunt , sed impio simul honore cum vita privati sunt.

Alio id etiam argumento convinci videtur , ex corona nempe radiata numinum propria capiti Hadriani in plerisque nummis imposta ; de quibus coronis multa clarissimus Bandelotius in eleganti Opere de utilitate ex peregrinationibus capienda congescit. Hic exhiberi posset , de quo loquuti fuimus in Præf. nummus Hadriani cum corona radiata , cuius aversa pars æternitatem repræsentat unâ ma-

nu solem tenentem , alterâ lunam ; sed quia nummus Latinus est ; nec nisi Græcos hîc exhibere fategimus ; opportune nobis Clarissimus Rigordus Massiliensis supra laudatus suppeditavit Græcum argenteum majoris formæ , in quo Hadrianus cum corona radiata & hac inscriptione A P I . KAI . (ΑΡΙΣΤΟΥ . ΚΑΙΣΑΡ) &c. hoc est Optimus Caesaris divi Trajanii Parthici filius Nerva Trajanus Hadrianus Augustus Pater Patriae . Sabina in aversa parte cum hac inscriptione CABEINA . CEBACTH . ΑΔΡΙ . ΤΑΡΣ . ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ . ΑΚ . hoc est . Sabina Augusta Hadrianea Tharsi metropoleos prima Cilicia .

Quam verò vehemens in Hadriano fuerit (quod strixim & velut opportunitate data dictum velim) peregrinandi quod explevit desiderium , norunt omnes , qui vitam ejus legerunt ; ex quo non male item exequandus venit cum Alexandro M. cuius peregrinandi studio , ne unus quidem orbis satis fuit . Res sane optabilis & expetenda foret ut de erroribus suis , & quæ ex his utilitas capienda , nobis aliquid scripto tradidissent hi summi Principes ; maxime vero Hadrianus , cui stylus & ratio scribendi magis in promptu . Nulli enim de rebus melius , quam qui has oculis conspexerunt , nulli de artibus ; quam ipsi artifices , & qui illas professi , rectius loquuntur , afferente Quintiliano , felices futuras artes , si soli artifices de iis judicarent .

Extiterunt nihilominus , qui & de artibus scripserunt optimè , nec tamen artifices. Quis elegantius , quis doctius de pictura , scripsit ? Quis cum majori & profundiori eruditione , quam *Franc. Junii* in eximio opere *De pictura veterum* ? quod infinitis accessionibus auctum , & cum non haec tenus edito commentario de vitis & operibus Pictorum & Statuariorum veterum , hortante me , vir de re litteraria omnium meritissimus , & bonarum artium instaurator maximus *Joan. Georgius Gravius* nuper ab heredibus Junii impetravit.

Quis de antiquitatibus Romanis plus meruit , quam qui Romam numquam profectus est *Nicolaus Bergerius Rhemensis* , ex eruditissimo nempe libro , quem de viis magnis Romanorum composuit ? Hunc Gallicè scriptum in sermonem Latinum transferri nunc in Italia , ibique typis mandatum iri audio , cum accessionibus plurimis , videlicet *Itinerary Antonini* , *Tabula Peutingeriana* , & aliis ejusmodi operi præstantissimo perficiendo idoneis.

Hæc ideo dixi , Vir illustrissime , quo clarissimum *Baudelotium* suprà laudatum , à quorumdam dicteriis liberem , qui de titulo libri illius parum contenti arbitrantur non posse de rebus differere quempiam , nisi qui ipsas viderit , nec de peregrinationum utilitate , nisi qui tanquam alter *Ulysses* multum fuerit peregrinatus , popolorumque mores & urbes ex conspectu noverit. Poterat equidem , ut ingenuè fatear , magis idoneum libris suis titulum imponere *Baudelotius* , quod & spero ipsum facturum in secunda illorum editione , quam pluribus accessionibus curiosis admodum & eruditis auctam parat ; multis ibi etiam simul & ordine altero & eleganti dispositis & retractatis.

Quanta autem deinde tempa in honorem Hadriani consecrata sunt , quæ *Hadrianae* vocabantur , ubi sodales *Hadrianales* , & *Collegia Hadrianalia* , non est facile enumera-

¶e. Narrat *Epiphanius* templum Hadriani; quod Alexandriæ fuerat ejus honori dicatum, versum postea fuisse in Gymnasium Licinianum; tandem verò à Constantino Imperatore ædem sacram ibi positam, & de nomine *Gregorij Meletiani* appellatam: ita paulatim à Christianis in pios usus converta omnia istius παρηγόρων cœlitis templa; diu tamen eorum memoria duravit, & nomen; ut illius Cyziceni, cuius meminit Cedrenus. Mirum verò est, quod in *Alexandro Severo* de his templis narrat *Lampridius* sua ætate in omnibus civitatibus (vivebat autem sub Diocletiano) *Hadriano* fuisse templa, sine numine, sine simulachro, quæ ideo vulgus putaret in *Christi* honorem ab eo Principe fuisse extructa. Qui vulgi error ex hoc manavit, quod quæ jusserat *Hadrianus* templa fieri in omnibus Civitatibus suo nomine sine dubio consecranda, mansere illorum pleraque imperfecta, neque umquam dedicata sunt. Talia ædificia in plerisque Civitatibus adhuc *Lampridij* ætate extabant inchoata solum, ut ait ipse, & sine numine, sine simulachro ullo; hinc factum, ut in animum inducerent multi, quibus assentitur *Lampridius*; non sibi *Hadrianum* illa templa erexisse, sed Christo.

Etsi h̄c nobis (ut diximus) non sit sermo de consecratione proprie dicta, sive de ~~debetur~~, cuius rationem Romani defumperunt à *Romulo* seu *Quirino*, qui primus illorum (ut supra notatum) inter Deos relatus est, nihilominus tamen dicendum plerosque Imperatorum à Cæsare Augusto, consecratos eo ritu, qui apud Herodianum & Dionem præcipue videndus; qui ritus licet stolidus planè, necessarius tamen omnino illis imperii temporibus videbatur: siquidem imperante uno solo, & Majestatem imperii representante, non sufficiebant tituli illi speciosi quidem Tribunitiæ potestatis, & Consulatus, nec etiam summi Sacerdotii, & alii, ad frænandos populos, totumque terrarum

rum orbem regendum, nisi etiam ultimo deorum vices dum viverent, obire dij ipsi post mortem futuri crederentur.

Bustorum autem seu Rogorum, qui in nummis conspiciuntur transiit usque ad nos forma & figura, qua utuntur etiamnum hodie, sed mutato aliquantum ritu Magnates ac Principes. Hæc vocant Itali *Catafalchi*, de cuius nominis etymologia videndus omnino etymologorum Princeps *Menagius* in suis linguae Italicae originibus. Figuram illorum exhibeo.

Augustus autem primus usum & ceremonias consecrationis Imperatorum apud Romanos introduxit; unde à *Iuliano in Cæsaribus* Κορωνάριος indigitatur, quo de nomine multa erudite tuo more in Cæsaribus Juliani à te in sermonem Gallicum conversis. Audiendus de hac consecratione *Suetonius* eximius scriptor cum sic ait. *Nervam lachrymis Trajanus, primum, mox templis honestavit, non imitatus illos, qui hoc idem; sed alia mente fecerunt; dicavit enim calo Tyberius Augustum; sed ut maiestatis numen induceret, Claudiom Nero, Vespasianum Titus, Titum Domitianus, sed ille ut filius, hic ut frater videretur. De Claudio argutè Juvenalis Satyra 6.*

*Ille senis tremulumque caput descendere jussit
In cælum.*

E

Ubi vetus Interpres *in cælum* ait pro *ad inferos*; cuius honorem à Nerone ipsi destitutum, abolitumque restituit Vespasianus. *Suetonius in Claudio cap. 45.* novos deinde & adscriptiios cives in cœlum adulatio recepit, & pulvinaribus, aris, columnis, templis, flamine, ludorumque celebritate & natalium cumulavit; nam ad Placidum, Valentinianum, usque Imperatores Divi facti sunt cum liberis, & uxoribus plerisque; ut nummi veteres & lapides probant.

Modestia equidem Marci Antonini laudatur, cum septennem filium amisisset, quod jussérat, ut statua tantummodo mortuo decerneretur, imagóque aurea Circensibus per pompam ferretur, ut saliari carmine nomen ejus inferretur. *Hæc Capitolinus in vita ejus,* quæ tamen certissima consecrationis indicia fuerunt; quæ adeo vulgata est ut adi *Pellices & Cynados* aulicos porrigeretur. De *Drusilla* scorto scribit Dio *lib. 57.* immortalitatem ei decretam, eosdemque honores quos *Veneri*; utque mulieres per ejus nomen jurent, quoties aliquid jurejurando confirmarent, illamque PANTHEAM vocatam, atque per omnes urbes cultam. Sic PANTHEVM *Augustum* veteres lapides vocant..

PANTHEO AVG.

SACRVM

L. LICINIUS. ADAMAS.

LIB. FAVST. II. VIR AVG.

Mortuo Hadriano multa à multis in eum sunt diēta. Acta illius irrita fieri Senatus volebat, nec appellatus esset DIVVS nisi Antoninus rogasset: templum denique ei pro sepulchro apud Puteolos constituit, & quinquennale certamen, & flamines, & sodales, & multa alia quæ ad honorem quasi numinis pertinerent: quare multi putant ob hæc Antoninum

Piam dictum; vel quod cum ob leves offensas plurimos occidi jussisset *Hadrianus*, eosdem *Antoninus* servarit incolumentes.

Non h̄c damus typos omnes divum celebrantes Hadrianum, neque inscriptiones inter quas insignis illa Smyrna allata, quæ inter marmora *Arundeliana*, nunc *Oxoniensia* ΘΕΟΤ ΑΔΠΙΑΝΟΤ mentionem facit; h̄c enim omnia eximius scriptor à quo vitam Hadriani expectamus abunde exponet.

Consecrationes Imperatorum consecutæ sunt Augustarum, sororum, nutricum, filiorum, amasiorum, & amasiarum. Duæ etiam fœminæ stante rep. Divæ factæ reperiuntur ACCA LAVRENTIA & FLORA, h̄c ludorum editione culta, quæ *floralia* dicta, illa solemnî sacrificio celebrata, cui *feria accalia* dicata.

Sed quid mirum si & Hadrianus equum suum *Borysthenem* quodammodo consecravit, cui mortuo, & sepulchrum fecit, columnam erexit, & Epigramma inscripsit quod & tum extare in Gallia, urbe *apta Julia* audio, nec suppositium esse, ut volunt quidam. Vidi alias Romæ elegan-
tissimum *mula* (nec scio an suppositium, an non) in vinea tunc *Labornea* dicta prope portam Salariam vico dicto vulgo ad tres Dominas, Itali *alle tre Madonne*, diversum ab illo, quod in agro Sabino *Portachius lib. de funer.* ait observasse in marmoreo fragmento, cui titulus DIS PEDI-
BVS SAXVM, reliqua non moror; sed magis *Borystheneis* urget inscriptio quæ talis

BORYSTHENES. ALANVS.

CÆSAREVS. VEREDVS.

PER AEQVOR. ET PALVDES

ET TVMVLOS. ETRVSCOS.

E ij

DE NUMMO PANTHEO
 VOLARE. QVI SOLEBAT.
 PANONNICOS NEC. VLLVS
 ILLI APROS. INSEQUENTI
 DENTE APER. ALBICANTE.
 AVSVS FVIT NOCERE.
 VEL. EXTIMAM SALIVA.
 SPARSIT. AB. ORE. CAVDAM.
 VT SOLET EVENIRE.
 SED. INTEGER. IVVENTA.
 INVOLATVS. ARTVS.
 DIE SVA PEREMPTVS.
 HOC. SITVS EST IN AGRO.

Post inscriptionem Borysthenis & epitaphium, nummum etiam illius h̄ic afferamus ; ut nihil habeat *Bucephalus* quo supra *Borysthenem* se possit extollere. Hujus nobis typum desumere liceret ex lib. de nummis Imp. Menetrii *Divionensis*, cuius & forsan fuit olim nummus noster PANTHEVS; cum hunc se habere in Musæo suo ibidem gloriaretur, inventumque à me fortuito Divione, in præfatione dixerim. Sed cum hic nummus Borysthenis falsitatis suspectus sit, ob multa nempe ; sed maxime ob litteras Græcas Latinis permixtas in adversa parte ad caput Hadriani Laureatum apud Occonem pag. 239. sic KAISAR SEMNOS APIANOS; deficientibus autem Menetrio characteribus Græcis totam inscriptionem Latinam fecit. CÆSAR VENERABILIS HADRIANVS. In adversa autem parte BORYSTHENES. Hunc supra

quoddam altare 10 aut 12 columnis fultum, & ante aram cui ignis impositus, pedem erigentem collocat; in quo monumento plus honoris tribuitur *Equo Hadriani* quam summo Poëtarum *Virgilio*, cuius sepulchrum apud Neapolim novem tantum columnis olim fultum fuisse fertur. Huic igitur pseudonummo alium substituimus, de quo in Antinoo, ubi *Pegasus*, *Borysphenem* adumbrare non malè (ut quidem existimo) auguramus.

CAPUT IV.

S A B I N A.

SABI^NA M^o consecratam, divatique factam, nummiplerique probant tām Græci, quām Latini, ut videre
E iij.

est imprimis in elegantissimo ex Tristano supra allato, in cuius a versa parte templum à Bithyniensibus ipsi consecratum, ubi tres figuræ; quarum media ipsa *sabina* Deæ habitu (credo pudicitiam) cuius capiti Pallas coronam imponit; ex alia parte Juno, sicut supra vidimus in nummo Hadriani, ubi *Jupiter Philalethes* (qui videtur adumbrare Imperatorem) medius inter Junonem seu Isidem & Palladem constituitur; nisi maluerimus (ut diximus) inter sapientiam & veritatem Jovis ex æquo filias.

Pauca quidem de Sabina referunt Historici. Cum Hadriano exosa esset, nec sine fabula veneni dati ab Hadriano defuncta sit, referente id *Spartiano*, aliisque, idque ob mores ejus austeros, morosamque animi temperiem, parum Imperatori gratam: tum ob suspiciones illi injecetas, & falsos rumores de ejus amoribus, & familiaritate cum *Sulpicio Claro* Praefecto prætorii, *Suetonio Tranquillo*, multisque aliis, qui apud Sabinam familiarius agebant, Hadriano prohibente; quin ipsam dimissurus erat (ait historicus) si privatus fuisset.

Nullum ex Hadriano habuit filium Sabina, palamque jactabat, quam immane ingenium Hadriani pertulisset, & quod magnopere elaborasset, ne ab eo in perniciem generis humani gravida fieret.

Nullo vero (ut opinor) eguit vel ussa est, amuleto Sabina, sicut ussa traditur *Isis* (sub cuius figura adumbratur in nummo nostro) cum *Harpocratem* in utero gereret, referente *Goropio Beccano in Hermathena*, ubi explicare tentat suo more Rabbinito, quid sit V R I M & T H V M I N; quærentique sibi, ecquid è sacris Ægyptiorum ritibus emulgerre posset, quod ad hanc vocum faceret interpretationem, *Harpocratus natus* sibi in mentem venisse (ait) qui ad Brumam natus esse traditur; & quem dum diligenter considerat, invenit Isidem, dum in utero hunc fætum gereret,

Phylacterium sibi appendisse, quo felix, faustusque partus esset: illud autem Amuletum non aliud fuisse quam scriptura, qua *vera vox parvæ alius* notaretur, asserit ex Plutarcho; cætera apud Goropium videat lector animi recreandi gratia. Hæc pauca sufficient, ad quæ digressi fui-
mus, non solum ut dissertationem nostram circa Sabinam aliqualiter illustraremus; sed ut præcipue ostenderemus quanta cum ratione eximius author *disquisitionis de veritate Rabinos* suggillat, & quantum ex altera parte præsumant de se quidam novatores, qui contra traditiones antiquas suas nobis ingerere gestiunt. Quamquam nolim opinari Hebraïcam linguam & exoticas alias adeo inutiles ut vult subtilis disquisitor; imò maximè utiles existimo. Unicum te ad hoc arbitrum postulo, Vir Illustrissime, qui omnes ferme optime calleas, nec minus linguis, quam nummis pretium imponere valeas.

Verum occurrentum scrupulo quorundam Antiquario-
rum, quibus aliqua Religio visa est *Antinoos* opponere *Sa-
binam* foeminae alioqui, ut diximus, austera & moro-
sam, cuius proinde indignatio non incurenda; fatusque
fuisse Antinoum adumbratum per Harpocratem filium di-
lectum Isidis, matri suæ dubitata opponere; nec idcirco
volunt numina *Serapidis* & *Isidis* adumbrare in *nummo
Hadrianum* & *Sabinam*; sed pace illorum dixerim, conjectu-
ram nostram vero propius, quam verosimili accedere;
nam præterquam quod eadem vultus linearientia obser-
vanda in Nide, quæ in Sabina; eadem etiam fere in Sera-
pide, quæ in Hadriano excepta Barba densiore, quam &
in quibusdam ipsius nummis æque densiorem cernere est.
(*Primus Imperatorum Romanorum barbam aluisse fersur Hadria-
nus;* sicut *Alexander Magnus primus qui ad cutem eam de-
tonsis: quod forsan unicum, in quo dissimiles fuerint hi Prin-
cipes,*) quod obiter notandum.

Numina autem ipsa ut plurimum integra à capite ad calcem repræsentari solent, cum personas non adumbrant; cum vero adumbrant ἡ πρόσημη plerumque ut in nostro, quod exemplis non caret. Adde quod si *Antinous* sub figura Harpocratis intelligendus; non minus etiam *Hadrianus* & *Sabina* intelligendi sub figuris *Serapidis* & *Isidis*; hæc enim mens, & sic interpretanda Alexandrinorum in cudentio numismate *Pantheo*, quo adulatio indulgerent magis, non solum *Antinoum* inter numina collocando; sed etiam *Hadrianum* ipsum, & uxorem ipsius. Hæc verisimilior; nec dicam verior interpretatio. Φωτὴν αλλοθὲν ulteriore non eget argumentatione; nec alio quam seipsa φιλακτίριων veritas.

C A P U T V.

A N T I N O U S.

Inter tot Antinoi numismata elegantissima nullum magis idoneum exhibendum hic duximus, quam supra alatum ex Musæo Droniano, & à Mediobarbo ex Fredericiano adductum in *Antinoo* cuius unius dumtaxat in collectione sua, Græca numismata exhibuit; si quidem nulla illius Latina

Latina extant. Quamvis autem non careat suspicione falsitatis alicujus nummus iste; cum nihilominus veritate nitatur historica, nulla religione prohibiti fulimus h̄ic illum exhibendi. In hoc enim videre est templum pulcherrimum, quod referunt ab Hadriano, in honorem Antinoi sub nomine & figura *Anubis* Ægyptiorum Dei cum canino capite in *Achaia* conditum; quasi *Mercurius* alter ab Imperatore æstimaretur *Anubis*, deorumque fidus satelles, & vigil custos, cui *Antinoum* suum exæquat: Ex quo etiam colligimus ea mente & consilio ab Hadriano ædificatum hoc Antinoo templum, ut omnibus innotesceret hunc, dum vive-ret, semper ut Genium, & custodem optimum, imo velut Deum suum tutelarem habuisse; nec minus posthac etiam habiturum Deorum jam numero adscriptum. Hic sub inscriptione Sacerdotis sui *Hostilij Marcelli* (de quo infrà) re-præsentatur *ANTINOS Ο ΘΙΛΙΟC ΜΑΡΚΕΛΛΟC Ο. ΙΕΡΕΤC ΤΟT ΑΝΘΙΝΟOT.* id est, *Hosilius Marcellus sacerdos Antinoi.* In aversa verò & postica, *ΔΡΙΑΝΟC ΩΚΟΔΟΜΗC EΝ* id est *Hadrianus* edificavit.

Non est mihi animus h̄ic congerere cuncta, quæ de Antinoo ab autoribus fūse tradita sunt; sed ea duntaxat, quæ ad consecrationem spectant, nummumque nostruim; quod ut rectè faciatnus pauca h̄ic ex Aurelio Victore prælibanda de Hadriani studiis, maximè vero de amoribus ejus erga Antinoum. *Hadrianus*, (inquit hic scriptor) uti solet tranquillis rebus remissior, *Rus proprium, Tybur secessit, permissa urbe Lucio Aelio Cesari, ipse uti beatiss locupletibus mos, palatio extruere, curare epulas, signa, tabulas pictas, postremo omnia satis anxiè prospicere, qua luxus, lasciviaque essent; hinc orsi rumores mali, intulisse supra puberibus, a' que Antinoi flageasse famoso ministerio; neque alia de causa urbem conditam ejus nomine, aut locasse Ephebo statuas: qua quidem alij, pia voluntate religiosaque; quippe Hadriano cupiente fatum produce-*

F

re, cum voluntarium ad mortem magi poposcerent cunctis reluctantibus Antinoum objecisse se referunt, hincque in eum officia supra dicta: nos rem in medio relinquemus: quamquam in remisso ingenio suspectam astimantes societatem evit imparilis.

Ex his liquet, quod quæ fecerat Alexander circa Hephæstionem, non minus ridiculè fecerit Hadrianus circa Antinoum, ut patet etiam ex Spartiani dictis, & Graci quidem (ait) volente Hadriano eum consecraverunt, oracula per eum datis afferentes, que Hadrianus ipse composuisse dicitur; fuit enim poëmatum & litterarum omnium studiosissimus, &c.

Hinc quoque Hieronymus in Hegesippo tumulos mortuis, templaque fecerunt, sicut usque hodie videmus, è quibus est & Antinous servus Hadriani Cæsarlis, cui & Gymnicus agon exercetur apud Antinoum civitatem, quam ejus nomine condidit, & statuit Prophetas in templo, quod testatur insignis Inscriptio Græca nota omnibus.

ΑΝΤΙΝΟΩ
ΣΤΝΘΡΟΝΩΤΩΝ
ΕΝ ΑΙΓΥΠΤΩ ΘΕΩΝ
Μ. ΟΤΛΠΙΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ
ΠΡΟΦΗΤΗΣ

Hisce omnibus illustrandis admodum faciunt verba Origenis contra Celsum, lib. 3. ἀλλὰ τῷ στοιχεῖ φιλαλίθῳ τῇ ἀδημάσῳ τῇ φερῇ τὸν οὐρανὸν ἐγενέτο, &c. id est, quamvis si quis incorruptè veritatem sequutus in rebus Antinoi, nihil inveniet præter prodigiosa quædam Aegyptiorum mysteria, cur ille miracula apud Antinopolim edere debeat videri jam defunctus; quod utique & in aliis fanis spectatur ab Aegy-

ptiis , & aliis ejusmodi impostoribus , effectum , dum in aliquo loco domicilium statuunt dæmoni fatidico , aut medico nonnumquam & tortori , qui cruciat aliquos parum diligentes in observandis suis superstitionibus ; puta gustantes cibos veitos , aut tangentes humanum cadaver , quo terrent imperitam multitudinem ; talis est & is qui apud Antinopolim ab Ægyptiis pro Deo colitur , de quibus virtutibus fabulantur quidam , quibus inde quæstus est . Sicut alii rursus prædicant , eum deceptum à dæmone loci hujus præside ; aliique sibi scelerum consciī , putant se diris agi , torquerique ab Antinoo . Ejusmodi sunt etiam mysteria , quibus initiantur μαντæ , unde oracula reddi putantur , res longe alia quam *Iesu Religio* ; hunc enim , non Magi Regis alicujus , aut Imperatoris jussu in unum coacti , Decreto suo retulerunt Deorum in numerum , &c.

His addamus verba *Tertulliani Apol. cap. 13.* sed nulla rabiæ , inquit , *Hadriani insaniam ad aquavit* , qui *Antinoum de Pedagogus aulicis edixit Deum* ; nescio quem *Cynædum de Pedagogus aulicu* Deum facitis , ubi liber Puteani inquit *Salmasius* habet , Nescio quem *Synodi Deum facitis* ; id est in Synodum & Collegium Deorum cooptatis . Sic *Collegium Deorum* in veteri inscript . sicut & *Concilium & Confessus* ; sic οὐώδος μυθῶν in antiquo monumento *Collegium Mysteriarum* ; quæ omnia synonyma . Existimavit aliquando *Salmasius* *Synodi Deum* factum dici *Tertulliano Antinoum* , quem *Xistici* tanquam Deum colerent , cum Ἀντινοῖς celebrarentur in honorem Antinoi , eique sacra fierent à *Xysticis* , qui in eo agone certatur erant ; sed frustra sic opinabatur (ut ait) nam Deum οὐώδε fieri dicitur *Tertulliano* , qui in *Synodum & concilium Deorum* cooptatur .

Qui autem de hominibus in Deorum numerum referebantur , inquit idem *salmasius* ad *Spartianum* , hi πάρεσποι Deorum fieri dicebantur & οὐώδοροι , quasi asseffores , &

eadem sede prædicti cum cæteris Diis ; quos maximos appellabant ; in quorum numerum , qui ex hominibus referbantur, hi πάρεδροι τῷ μηγάλῳ Θεῷ dicebantur ut supra.

Demades (de quo antea) cùm de consecratione Alexandri in Concione apud Athenienses ageret ἐνθρισατε θεῷ τῷ Ἀλεξανδρον τρισκαρδίνιον , hoc est , πάρεδροι τῷ δίδυκα Θεῷ , ut *Ælianu*s narrat. *Lucianu*s de Hephaestione Diis adscripto τῷ τέλος ιθυον πάρεδροι , καὶ Ἀλεξικάνω Θεῷ ; quæ congruunt cum superiori nostra inscriptione in qua σωτῆρος ἡ Αἰγύπτιω εἰών *Antinous* appellatur , σωτῆρος enim & πάρεδρος idem , aut valde affine. Habet alia inscriptio θεοῖς ἀδελφοῖς σωτήροις ἡ Αἰγύπτιω Θεοῖς. Sciendum vero inquit , *Salmasius* , unicuique Deorum suos attributos πάρεδρος matri Deūm Idæos Daçtylos. *Æsculapio* ὑγιαῖας , ιάσω , τῷ τελεόφορον ; sic aliis alias alessores assignatos fuisse liquet.

Perdidit autem Antinoum Hadrianus dum per Nilum navigaret , muliebriterque illum deflevit , de quo varia fama est (ait *Spartianus* ,) aliis eum devotum pro Hadriano afferentibus , aliis *Catamitum* , quod & forma ejus (ut idem *Spartianus* innuit) ostentat , & nimia voluptas Hadriani. Et Græci quidem volente Hadriano eum consecraverunt , oracula per eum dari afferentes ; ut nummus Antinoi probat , ubi *tripus* cum serpente qui vetustioris Theologiaz symbolum. Angues enim ΘΕΟΤΣ ΣΩΤΗΡΑΣ esse & genios nemo nescit. Hic cum solo *tripode* ex Sche-dis Vailantii exhibemus cum hac inscript. ΑΔΡΙΑΝΗC ΤΑΡΠΟΤ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC ΝΕΩΚ. Existimat clarissimus Morellius pro ΝΕΩΚ legendum ΝΕΩ ΠΤΘΙΩ. ut habet nummus similis collectionum suarum ; quam lectiōnem confirmare videtur Laurus Apollini sacrata pendens ex *tripode*. De hoc nummo loquitur *Constant. Landus* in *Antinoo* ; sed pessime refert epigraphen.

Non dubitat *Dio* hoc affirmare , & ut verum & certum afferere, devotum nempe Antinoum pro Hadriano his verbis ἀπειργυθάς οὐκ ἐλπίᾳ ἔχει.

Observavit ad 4. *Suetonij Casaub.* Veterum persuasionem hanc fuisse , posse aliquid produci fata ; si ejus vicem subiret alter velut hostia succedanea ; multa hujus superstitionis falsissimæ quidem ; sed ex vero manantis exempla , non in Græcorum , & Romanorum solum historiis ; sed & multarum aliarum Gentium barbararum ; neque tantum pro capitibus Principum hujusmodi permutatio fieri solita ; verum etiam pro quovis alio. Videndus *Aristides Hadriani* fermè æqualis in *sacrarum* 5. Oportebat autem ; ut qui pro alio moriebatur , ultro mortem oppeteret ; quod & in victimis aræ admovendis scimus servatum.

Aureliu Victor de Hadriano & Antinoo superius verba faciens. Qua quidem , ait , alij pia volunt , religiosaque : quippe Hadriano cupiente fatum producere , cunctis reluctantibus Antinum objecisse se referunt. Sacrificium Antinoi homo Paganus vocat *Rem piam & Religiosam*. Multi ex Patribus ut *Athenagoras* , *Justinus* & alii scriptores antiqui sacrificium istud humanum studio dissimularunt ; non ita vero *Tertullianus* , ut ex superioribus patet , & cæteri omnes Patres , quibus nulla silendi ea de re necessitas.

Arrianus in periplo Pontis Euxini quem Hadriano conscripsit, eidem circa Antinoum foeditissime adulatur, cum sic loquitur Αχιλλεία γένεται πάσης, &c. id est, Achillem enim si quem alium heroa fuisse facilime mihi persuadeo, his ductus conjecturis, quod nimis & nobilitate, & pulchritudine, animique labore præstans fuerit, & juvenis admodum vitam cum morte commutari, & ab Homero egregie celebratus fuerit; denique quod in amoribus, atque amicitiis colendis, atque euendis ita fuerit constans; ut mortem quoque pro amoribus suis opponere non dubitaret.

Causam autem cur muliebriter fleverit Antinoum suum Hadrianus, ad formam ejus & pulchritudinem, nimiamque voluptatem referunt, sic loquente Historico *alii quod ex forma ejus paulo ante dictum, ostentat, & nimia voluptas Hadriani, hoc est παθοματικα quod voluptas hoc loco significat ubi honestè reticuit Scriptor rem turpem, & nec nominandam quidem.*

De forma autem & mira oris ac vultus Antinoi dignitate fidem faciunt veteres nummi supra allati, gemmæque incisæ, quæ passim in cymeliis, & in Regio præsertim Ludovici Magni; ex quo hic etiam nummum æris medii elegantissimum Hadriani exhibemus, in cuius aversa parte Antinous singularis pulchritudinis; & quidem potiori jure, quam supra fecerimus, cum deficientibus nummis Hephaestionis, in ejus locum supposuimus nummum Antinoi, in quo Alexander adumbratus, ut affinitatem maximè & societatem singularem inter hos Principes demonstraremus.

Huic & alium moduli maximi non minus elegantem de collectione Regia adjicimus, cuius partem aversam in quibus supra exhibuimus, ubi inscriptio haec C M T P. II O-Λ Ε ΜΩΝ ΑΝΕΘΗΚΕ. Hic solam adversam partem exhibeamus in qua ANTINOI caput pulcherrimum.

Quantum verò ad παιδερασίαν haud ignoras è quindecim primis Imperatoribus, nullum non præpostera detestabilis hujus fœditatis fama infectum, ut ex historicis & poëtis pater. Quod non dico, ut Hadrianum ab illa qua laboravit suspicione, aut fœdissima labe liberem. Nihil de his loquor, qui hunc subsequuti sunt Imperatoribus, quum ex eorum numero fuerint, qui hanc detestari sunt *M. Aurelius* præfertim, qui in lib. de vita sua Diis gratias agit, quod se liberaverit à falsis *Theodoti* cuiusdam & *Benedictæ* lenociniis, τὸ μέτρον Βερενίκης, μέτρο Θεοδότης καὶ ὑστερον ἡ ερωτική πάθος φυσικῶν δύναμεων.

Imperatoris hujus eximii res gestas libro uno elegantissime complexus est Libellorum supplicum Magister, & imminentissimo Regis Consilio Praeses Illustrissimus *Beodericus Bignoni*, in quo & veterum & recentiorum scriptorum diligentiam, accurationemque superavit, quod magnum nu-

merum numismatum exquisitissimum omnis generis, omnisque metalli æcorum, argenteorum, aureorum, magna cura, non minore pretio comparavit, & in ordinem distribuit, quibus facta Imperatoris, virtutesque luculentissime consignantur.

Atque utinam liceat saltē imitari industriam singularem Bignonii, in *Commodo* optimi patris pessimo filio, haberemus propediem in moribus tam diversis expositam suis coloribus omnibus imaginem, hinc virtutis, illinc vitii; & qualem jam teneremus, nisi amicum meum summum & familiarem *Sponium Lugdunensem* inchoato vix opere nobis abstulisset invidens eruditæ Antiquitati fatum.

Toinardus Aurelianensis non minore observantia à nobis colendus, summæ vir eruditionis, minimeque vulgaris, & ipse Antiquitatis omnis, imprimisque numismaticæ Sponio nostro suppar, ad opus hoc perficiendum invitatus fuerat; sed ad graviora, majorisque momenti & ponderis studia vocatus aliud pensum suscepit.

Illi viri quò sunt illustriores ambo, hoc mihi magis metuendum est, ne merito mihi nota temeritatis inuratur, qui inter tot antiquitatis studiosos, quos in ædes suas tam humaniter admittit Illustrissimus Præses (ut olim Dux & Bar Franciæ Illustrissimus Aumontius) tertius accedere audeam ad hoc munitus obeundum: sed hoc saltē assequar; ut quemadmodum filius nequam imperio successisse videtur; ut inde patriæ virtuti lux accederet; sic opere meo efficiam, ut *Marcus Aurelius Bignonianus* sic quasi additis umbris, quod in pictura fit, magis elucescat; non enim ultimum, ne dicam præcipuum pictoris opus, ut ait *Lucianus in Zeuxide*. *Colores accurate miscere, & tempestivam adjectionem facere & decenter adumbrare* *q̄j cuiusq; is dicitur*.

Sed redeamus ad consecrationem Antinoi, & ad hæc verba,

verba quibus ait Historicus Græcos volente Hadriano eum consecravisse, per quæ quidem respicit ad præfatas Græcorum adulationes, quibus Hadriani luctum minuere conati sunt; cum ille Alexandriæ Antinoum suum muliebriter fleret. Habes illustre exemplum in 15. *Athenæ de pene*rate, ait volente Hadriano, quasi consecrationis hujus non fuisset Hadrianus Author; sed Græci homines, quod & *Athenæ ngoras* quem supra citavimus, videtur significare.

Hi igitur non solum inter Herōas & minorum Gentium Deos Antinoum retulerunt; sed & stationem in Cœlis certam eidem (ut diximus supra) assignarunt, Antinoum inter cœlestes imagines in orbe Lunæ cum *Endymione* collocantes; quod mire & eleganter expressit eximiæ pulchritudinis & maximi moduli nummus Gazæ Regiæ, ubi videre est Endymionem sub forma Pastoris, supra cuius caput astrum seu Luna, à qua adamatus non minus quam ab Hadriano Antinous; ante ipsum bos & arbor, quæ *Bithyniense* solum pingue, ferax & optimum arguere videntur. Hæc aversa pars, cum hac epigraphe ΒΕΙΘΝΙΕΩΝ ΑΔΡΙΑΝΩΝ. adversa autem refert Antinoum cum ista, Η ΠΑΤΡΙC ΑΝΤΙΝΟΟΝ ΘΕΟΝ, id est Antinoum Deum Patria sua veneratur.

Haber. Dominus *Dren* supra laudatus Achatem , in qua Luna media inter duas stellas , & canistrum in quod serpens ingreditur , cum hac inscriptione A N T I - N O O C.

Consecrationis Antinoi , cum alia extant hodieque monumenta tum istud Romæ , de quo supra ubi M. ΟΤΛΠΙΟC ΑΠΟΛΛΑΟΝΙΟC ΠΡΟΦΗΤΗC. M. *Ulpianus Apollonius* propheta id est *Sacerdos Antinoi*: sed quoniam vulgo creditum est hoc sacerdotio præditis vim divinandi inesse; ideo non iupta se aut Sacerdotem , vel flaminem nominat ; sed *Prophetam*. *Hegeſippus* apud Eusebium Hist. Eccl. cap. 64. καὶ γέγονται πόλεις ἔκτισται ἵπατοι Αἴγυπτοι , καὶ προφήτας , ita accipe inquit Caſaubonus , quod ſubjicit Spartanus , per eum Oracula dari afferentes : ac fere videas omnes Ægyptiorum Deorum Sacerdotes dici à Scriptoribus prophetas , ut obſervat *Diog. Laertius*. Aliis locis ἵπας dicebantur ; ut in veteribus nummis Achæorum & Corinthiorum maximi moduli , in quibus mentio *Hostilius Marcelli Sacerdotis Antinoi*.

Ex his videre est nihil circa Antinoum prætermisum , quo minus in Deorum numerum adſcriberetur. Altaria , templa , tripodes , aras , victimas , sacrificia , ludos , agones , festa , ſuprā illi vidimus statuta ; nunc ex elegantissimis maxi- moduli nummis etiam Sacerdotes exhibeamus.

Hostilius Marcelli Sacerdotis Antinoi mentio incidit ini- tio capitis hujus , quod abſque alio argumento ſufficeret instituto noſtro probando. Verum denuo iteranda occasio- ne nummi Corinthiorum , & Achæorum quos idem *Hostilius* in honorem Antinoi cuji cibaravit , in quibus eadem inſcriptio , quæ ſuprā in aversa amborum parte , nempe OCTΙΛΙΟC ΜΑΡΚΕΛΛΑΟC ΟΙΕΡΕΥΤΟΤ ΑΝΤΙΝΟΟΤ. In aversa autem parte , nummi Corinthio- rum legitur KOPINTΩN , ibique conſpicitur currus ſolis.

bigis vectus ; in dextra solis sphæra (ut videtur *Erizza*) aliis flagrum. Extat idem nummus in volumine manuscripto *Golzij*, de quo in præf. diximus ; nec scio an cum flagro aut sphæra sol in illo effingatur. Non male autem per solem *Antinous* adumbratur, qui in nummo nostro *Pantheo* sub figura *Harpocratis* designatur. *Harpocrates* enim ut vult *Cuperus* Scriptor elegantissimus solem refert. Adde quod cum de Tripode supra sermo occurrit in nummo Adrianeæ Tharsi Metropoleos, *Antinous* ibi ΝΕΩC ΠΤΘΙΟC, id est *novus Apollo* nuncupatur, quod idem est ac *Sol*. Per sphæram autem (si hanc in manu habeat ut vult *Erizzus*) in numero constellationum cœlestium adscriptus significatur *Antinous*.

Nummi autem Achæorum mentio fit apud *Ant. August. Erizzum*, *Chouium*, *Menerium* & alios. Aversa pars. illius, oculis subjicit *Pegasus* & *Mercurium* cum hac inscriptione ΑΚΑΙΟΙC ΑΝΕΘΗΚE id est *Achais posuit supple Hostilius Marcellus*, per quæ significant Achæi, nec non *Hostilius* ille *Marcellus* velle famam Antinoi inter Deos admissi velocius currere ; & forsan etiam per *Mercurium* Sacerdotiuim adumbrare intendunt, alludendo ad *Mercurium Trismegistum* sumnum Sacerdotem ; imo etiam ad *Hadrianum* q̄tii primus Impp. Romanorum Pontificis Maximi munus & officium peregisse fertur apud *Spartianum in ejus vita* : Sed verosimilius est per hæc adulatos fuisse Imperatori, quem sciebant præ cæteris ferre in oculis *Antinoum* & *Borysthenem* Equum idcirco hunc *Pegaso*, illum *Mercurio* æquant. Nummum hunc exhibemus ex Matrice celeberrimi illius Calchographi & celatoris optimi *Ioan. Calvini*, vel si mavis *Cavvini Patavini*, quæ cum multis aliis asservatur in *Museo Sangenovefiano*, quod brevi typis & figuris elegantissimis adornatum, cum omni illa supellecile Antiquaria & Exotica

rerum naturalium à Cl. & felicis recordat. viro *Claudio Molineto* Canonico regulari S. Augustini dignissimo per multis annos collecta dabitur in lucem; curâ & studio viri humanissimi, & antiquitatis studiosissimi, nec non etiam Canonici regularis Sancti Augustini *Nicolai Safrbusij* amici nostri singularis.

Nummi autem isti *Patavinitatem* sapientes, etsi à multis in contemptum adduci videantur; non tamen ut eterodoxi (si fas est dicere) & falsi habendi sunt; nam præter quam quod elegantiæ sunt singularis; aut nobis in his antiquos deperditos restituit *Joan. ille Calvinus*; aut si aliquid ex suo in illis addidit aut promere tentavit, totum illud veritatis historicæ & optimorum Authorum subsidio niti voluit; ut ex hoc de quo loquimur, & quem h̄c exhibere curamus patet omnino & ex supradictis constat.

Quod autem in supra allata inscriptione nominatus fuerit Antinous οὐνόματος τῷ οὐρανῷ θεῷ, *Dearum Egypti Confessor, & Consors*, illud ait *Casanbonus* significare urbem de-

ejus nomine *Antinoum* seu *Antinopolim* in Thebaide jussu Hadriani appellatam, non à fundamentis fuisse novam ædificatam; sed ejus gratia instauratam, & quasi denuò conditam, cùm esset antea is locus alio Numini consecratus; B E S A M Deum illum, & urbem quoque priores vocabant, quam appellationem diu etiam postea retinuerunt Ægyptii, altera Græcis relictæ. Unde fuerunt, qui de duobus unum nomen componerent, & oppidum illud *Besantinum* appellabant, duorum Numinum appellationes in unum conflantes, ut in *Herm-Heraclas*, *Herm-Athenas*, *Hercu Ammon*, *Herm'Ammon*. Ex hoc *Besantinoo* oppido erat *Helladius* ille, cuius *Crestomathiam* cum notis Meursii & suis nobis suppeditavit nuper *Vir clarissimus Joan. Georgius Graivus* reip. litterariæ decus & ornamentum.

B E S A nomen est Dei unius Ægyptiorum qui dedit urbi nomen, ut in plerisque. *Ammianus Marcellinus lib. 19.* Oppidum est (inquit) Abydum in Thebaidis parte situm extremâ, h̄ic B E S A E Dei localiter appellati Oraculum quondam futura pandebat; atque ut in aliis Deorum nominibus, sic in isto accidit, ut viri etiam illud usurparent Ægyptii; hæc *Casauboni* interpretatio de Antinoō in inscriptione veteri οὐαθόνο ἦν εἰς Ἀγύειλα Ειώ, parum consona, & interpretationi *Salmasii* superius allatae & nostro numismatis quod si conspicere datum fuisset Casaubono, non dubito quin in nostram ivisset sententiam, suamque de B E S A libenter deseruisset.

Plerique nummi consecrationis *Antinoi* ubique reperiuntur, quos h̄ic apponendos non duximus, contenti illius, quem initio Capitis hujus præfiximus, & aliorum sparsim testimonto. Cæteros fere omnes, cum inscriptionibus in suum opus retulit *Medio Barbus* apud quem videri possunt: Cum nulli enim nummi *Latini Antinoi*; sed tantum *Græci* inventiantur, ne omnino in opere suo tantum heroēm præ-

teriret , illos omnes satis studiosè congesit ; utinam sic reliquos Græcos nobis dedisset ; quos propediem se datum promittit ; vereor tamen , ne à clarissimo Antiquario præveniatur , qui post eximum opus coloniarum , statim & urbium Græcarum numismata publici juris facere meditatur , quod sane studiosi omnes antiquitatum optant vehementer.

Cùm autem de *Bucephalo* & *Borysthene* , superius verba fecerimus ; nec de equo Antinoi quidquam dixerimus ; saltem equo insidentem sub forma Mercurii & velut Principem juventutis exhibeamus illum , ut videre est in nummo præclaro , & rarissimo officiosissimi , nec non extimæ virtutis viri nec satis laudati Domini *Dron* Ecclesiæ Collegiatæ S. Thomæ ad Luparam Canonici dignissimi. Hic seriem numismatum riorum mediæ æris completam omnino & perfectissimam possidet. Habet & maximi , quibus tertiam minimi brevi adjicit ; ut nihil in hoc genere sibi desit ; & hunc si non *Triumvirum monetalem* saltem trium monetarum virum nuncupare possimus.

In hoc autem nummo præter elegantiam Typi id singulariter notandum , quod in aliis *Antinous* modo HPOC ; modo HPOOC , in aliis HPΩC , aliquando HPΩOC , in hoc autem HPωOC per hoc ω indigitatur , quod nullibi , mihi vidisse contigit , nisi in hoc nummo quem Erizus & Patinus etiam exhibent.

Oprassem equidem vehementer tot inter Hadriani numismata in aliquod bonis avibus incidisse, in cuius aversa parte, sub figuris *Iсидis & Harpocratis* ἐν Πρωτομῇ cum flore locati in capite duo capita ipsa *Sabina & Antinoi*, & hujus quidem facie conversi ad Sabinam opposita cernerentur. Libenter h̄ic illud exposuisse, non solum, ut nostro sic se habenti παραλλήλως opponerem; sed etiam ut illius aspectū recrearem aliquantisper Antiquarios quosdam, qui perinde ac Sabina morosi & difficiles (ut diximus supra) hujus Amasii dispositionem, seu ut vulgo loquuntur pictores, *aptitudinem* quam præ se fert in nummo *Pantheo* aversus Sabinæ, velut minus verecundam respuerere videbantur.

De cæteris, quæ *Harpocratem* spectare possunt consulat Lector Illustrissimum *Cuperum*, in eo argumento copiosissimum juxta ac eruditissimum. Quod ad nos attinet satis habuimus de illo tractasse, habita duntaxat ratione ad nummum nostrum, & prout maxime respexit Antinoum, sive etiam Hadrianum & Sabinam.

Nihil de *Iside & Osiride* in nummo effictis, de quibus Plutarc. in eximio & eruditissimo libello; nihil denique de synonymia Deorum, & de signis Pantheis, de quibus alii, hæc enim omnia dissertationis modum excedunt; præterquam quod de his omnibus dicturus es in præclaris dissertationibus, quas paras de Diis Gentium & sacris, cum pluribus aliis addendis præstantissimo operi de præstantia numismatuni prælo brevi mandandis, & ab eruditis avidissime expectatis.

Satis fit nobis h̄ic aliqua delibasse de consecrationibus veterum, & de ambitione, qua Ethnici Principes inter Deos numerari, sibique æternitatem dum viverent arrogante gestierunt, maximè verò Alexander & Hadrianus, inter quos potissimum comparationem instituere voluimus.

Non mirum autem Vir illustrissime, si talis viguerit inter-

Ethnicos Imperatores ambitio, cum inter Christianos etiam invaluerit; atque æternitatem sibi dum viverent arrogarint iidem, ipsamque adorari jusserint L. fin. C. de quadrien. prescript. & L. 2. C. de fabric. lib. xj. ÆTERNITATIS enim consecrationem denotat attestantibus nummis, inter quos Hadriani, de quo supra mentio, & Julie Augustæ ubi templum in aversa parte cum inscript. ÆTERNITATIS AVGVSTÆ. Adeo verum est, quod initio hujus dissertationis diximus, vulnus inflictum primis parentibus à falsa voce serpentis ERITIS SIC VTDII, adhuc recrudescere in filiis, nisi vox vera Patris Æterni φωνὴ ἀληθὴς auribus illorum insonuerit; imo usque ad cordis intima pervalet, quā non altum sapere verè, & efficaciter discant.

Nulla autem hīc demonstratione opus esse existimo, qua titulum nummi PANTHEI dissertationi recte impositum probem, si cui minus videretur. Typi enim Isidis & Osiridis seu Serapidis & Harpocratis in aversa parte simul exhibiti illum satis tuentur. Quæ non tandem numina his nominibus designantur? Isis una nullum non Deum agit attestante Apuleio insigni loco suæ Metamorphoseos toties laudato, quem & hīc reponere non gravabitur. Me primigenii Phryges Peñinuntiam nominant Deum matrem, hinc Auctochtones Attici Cecropiam Minervam, illinc Fluētuantes Cypry Paphiam Venerem, Cretes sagittiferi Dyctinnam Dianam; sicut trilingues Siculi Stygiam Proserpinam, Eleusinę vetustam Deam Cererem, Junonem alij, alij Bellonam, alij Hecaten, Rhamnusiam alij, & qui nascentis Dei Solis inchoantibus radius illustrantur Ethiopes, Ariique, priscaque doctrina pollentes Ægypti ceremonias me prorsus propriis percolentes appellant vero nomine REGINAM ISIDEM, &c. Eamdem rem confirmat præclara quidem licet tritissima inscriptio Capuana.

TE

T E. T I B I.
V N A. Q V Æ.
E S. O M N I A.
D E A. I S I S.
A R R I V S. B A L
B I N V S V. C.

Huic adstipulatur apud Plutarch. de Iside & Osiride alia ejusdem Deæ sic de se loquentis inscriptio, quæ in ipsius templo. ισιδος πάτερ τὸ γένος, εγώ δέ, εγώ ἐσθιμένος. Ego sum id omne quod fuit, quod est, & quod futurum est. Atque eidem rei demonstrandæ oportunus omnino advenit nobis Cl. Riegerti supra laudati nummus singularis ΘΕΟΥ ΠΑΝΟC ex ære minimo sub figura Isidi non malè Sabinam Hadriani conjugem repræsentantis adumbrati. Mirum enim quantum rerum universitas, quæ per id nominis τὸ πᾶν significatur, omnibus quæ Isidi attribuuntur conveniat; sive enim hanc pro Terra, sive pro Luna, sive denique pro natura ipsa universi accipias, utrobique nomen illi Πανὸς congruit. Addas velim ad hæc, Lunam ipsam (cujus imaginem veteres aiebant esse Deum Pana, οὐδὲν οὐλον φέσιν ἔχει οὐ πανα) per Isidem designari.

In hujus igitur nummi parte adversa I S I S οὐ προτερῆ cum H

flore loti in capite & inscriptione ΘΕΟΥ ΠΑΝΟC. In aversa vero, non Rastrum, ut quidam opinati sunt tanquam Isidi frugum inventrici proprium; sed potius Tripus, vel sella compactilis; supra quam quid sit positum haud facile est conjicere; ingenuèque fateor h̄ic mibi aquam hærere; quamquam per id genus figuræ videatur aliquid designari aquam innuens, nempe vasculum aliquod; si non illud in manu Isidis à sculptoribus poni solitum, saltem unum ex his, quæ in ejus pompa à Sacerdotibus illius *Apuleius lib. xj.* tradit circumferri; ad fluentiam nempe lacunarum & inundantiam Nili significandam; vel *Cimbium* quod in formam navigii efformatum est, vel ipsummet *Navigium Isidis*, vel quid aliud simile ad Deam pertinens. *Cl. Morellius* (qui nobis officiosissimè suo more, & fidelissimè descripsit hunc nummum æri incidendum) *cancrum* putabat esse quod supra sellam positum. Et non male quidem: Cancer enim h̄ic adumbrat motum solis retrogradum, quo tempestates anni efficit, quæ per puncta quatuor in figura posita aliquo modo videntur designari.

Est è Cancrorum marinorum genere *Carabus*, quo nomine genus navigii Græcis νάραβος & νάραβιος. *Isid. lib. iij. cap. i.* *Carabus parva scapha ex vimine facta*, que connecta crudo corio genus navigij praber.

Non male etiam *Cl. Thevenotus* Regiæ Bibliothecæ præpositus *scarabeum* inversum putabat, vel cantharum, cuius constellatio trium stellarum in aquarii sydere, quæ fluentiam lacunarum & innundationem Nili identidem significat.

Nodus sub lingua *Apis* (Bovis illius Ægyptii) *Cantharum* appellant. *Plin. lib. 8. cap. 46.* nempe à nigredine, & *Scarabei* figura, ut auctor est *Porphirius lib. de abst. carn.* ubi tradit Ægyptios Scarabæum imprimis venerari, quod Solis sic animata effigies. *Luna eos Apis consecrasse Solus &*

Luna insignia geslantem ; Solus quidem nigrum pilum , & sub lingua Cantharum ; Luna vero maculam album nascentis luna modo sinuatam.

Cantharum etiam vocant vas in formam utris , cui liquor infusus (ut vinum aut oleum) deportatur aut asservatur. Utres ab utero inquit *Iсид.* quod ejusmodi vas ad modum uteri amplius sit & inflatus , Græcè ἄντος , uter , follis. Utres , propriè sunt de corio diversorum animalium , maxime Caprarum quæ D E O P A N I non solum ; sed maxime B A C C H O , convenient , sive O S I R I D I Ægyptio *Iсидis* marito vitis inventori.

Cantharus poculi nomen quod Bacchi & Sileni ejus socii insigne : Virg.

Et gravis attrita pendebat Cantharus Ansa.

Macrobi.lib.5. Saturn.c.21. *Cantharus pro poculo quidem nota res est ex ipso Virgilio , qui aptissime proprium liberi Patris poculum assignat Sileno. Ineptè quidem vetus vocab. monasticum Cantharum derivat à *Cano*, quod cantando portetur ; potior ratio videtur, ut Cantharum vas à figura Canthari animalis Scarabæi derivemus. Scal. lect. in Auson. lib. 2. cap. 28. Bacchum cum cantharo oblongo & angusto fangi solitum non solum veteribus authoribus , qui hoc tradunt ; sed & nobis ipssis credendum est , qui in veteribus marmoribus , numis ac monumenis observavimus. Nam alij sunt Canthari , ex quibus vinum defundebatur in pateras , alij potiorum Canthari , quibus bibebatur , &c. Si Cantharus minus mundus videatur ad nomen imponendum potorio vasi , sit hæc allusio ; sane ut omnia inicio simpliciora fuerunt , poculi vicem præstare potuit vasculum ad istius instar effictum , vel saltem vicem majoris vasculi , ut pote utris aut follis quæ in nummo videntur expressa.*

Stipitisne formam dabimus ejusmodi figuræ; Stipitem enim aliquando in Bacchi symbolum assumentibant.

Quibusdam *Lucerna* potius quam quidvis aliud ibi representata videtur ; sed nullam ejusmodi videre est apud *Licetum* , singulares licet admodum & extraordinarias in lib. de veterum *Lucernis* exhibuerit. Scio equidem per hanc litteram L , quæ est à latere Tripodis *Licetum* satis lepidè lucernam interpretatum esse in nummo Hadriani , (utinfrà videbimus) quasi veller alludere ad festum lampadarum ab Ægyptiis inventum. Sane h̄c L V C I D O P A N I ut est apud *Reynesum* non libabimus.

Quid ultra datur cogitare ; *capsam* ne dicemus ibi exhiberi Mercurio sive Osiridi Ægyptio consecratam. *Cistam* dicamus potius & illam quidem mysteriosam & secretorum capacem , quæ referente Apuleio celabat *opera magnifica Religionis*.

Sed nec sit h̄c conjecturarum nostrarum finis ; exspatiari adhuc ultra liceat in re difficii , imo ludere tantillum & ariolari in gratiam S A B I N Æ & Θ E O T Π A N O C tibiarum inventoris. Dicamus supra sellam compactilem seu Tripodem instrumentum musicum pastoricum positum ex genere tibiarum , quas Gallicè vocamus *Musettes* , jam tum apud Antiquos in usu cum suis follibus ut appareat.

Liceat adhuc in re non magis obvia , nec minus ad investigandum facili exspatiari etiam aliquantulum , & aliquid imaginari , quod tibiis nostris concinat his in litteris L. c. à latere sellæ positis. His non hæsitaret *Scaliger* asseverare *Lustrum* sive Olympiadem ducentesimam significari ; & si duæ istæ accederent KH vel KE liceret nobis ducentesimam vigesimam octavam ^{v. el.} vigesimam quintam augurari. Et liceret sanè si loco C litteræ littera E ut multis placuit in nummo efficta esset , hoc enim anno & circiter imperii Hadriani dictæ Olimpiadi non malè respondentι agonem editit ipse Hadrianus Athenis merè Olympiacum , ut vult Eusebius ; unde & forsan Athenis cusum numisma etiam Au-

gurabimur, ubi Isis in veneratione Aegyptiorumque mores satis in usu. Non dubitat vero Scaliger lib. 5. de Emend. temp. pag. 480. quin Agon ille vocatus sit Παναθηναῖα Ὀλύμπια Παναθηναῖα Ἀθηναῖα, quæ verba conjunctim ut in inscriptione Romana, & non separatim, vult esse legenda.

Hadrianus equidem in Orientem profectus per Athenas iter fecit, eodem anno Olympiadis 228. vel secundum *Persicium de doctr. temp. lib. 13. pag. 685. Olymp. 226.* ubi non solum opera quæ apud Athenienses cœperat dedicavit; sed & supradicta certamina, simul & *Dionysia* etiam celebavit, ut ex *Spartiano*, & *Dione* colligimus.

In hoc autem itinere potuit *Hadrianus* *Sabinam* conjugem suam (morosam licet) secum duxisse, quæ forsan tibiis, & hoc speciatim instrumento sexui suo magis proprio detestabatur, & quo suaviter canens Athenis in certamine tibicinum palmam consequuta sit.

Panathenæa autem certamina, Equestria, Gymnica, & Musica, & in Musico quidem concentus erat tibicinum σωματία appellatus, ut ex *Poll. lib. 4. cap. 10.* his verbis constat Αἴθινος δή ἡ σωματία τῆς ἐκαλέστο συμφωνία τῆς αὐλητῶν ἐσ πατραθηναῖος σωματίων, quibus concinunt hæc Eustathii ad Iliad. 9. Δέπο τοῦ αὐλῆς καὶ σωματία ἐκαλέστο ὃ τὸ συμφωνίας αὐλῶν αὔριος Βατος αὐλῆς καὶ ῥυμάς χορίς λογῆς τὸ προσμελοδύτες. His ultimis verbis innuit Scholia festi aliquando ad Tibiæ cantum vocem etiam accessisse, aliquando non ut in σωματίᾳ, unde differunt inter se αὐλῶν & αὐλητῶν, quod etiam ex his verbis Athenæi lib. 14. Deipnosoph. colligitur μίδος δή ὁ στρατός (ait) τῷ ιλαρῳδῷ καὶ τῷ αὐλωδῷ, εἰ τῷ φάλητρῳ, εὖλῳ τῷ αὐλητῇ sic dicendum de cithara, aliud enim κιθαρῳδίᾳ, aliud κιθαριστᾷ, ut videre est in veteribus Scholiis Syriani, Sopatri & Marcellini super *Isagogem ad prolegomena Rhetorices Hermogenes* ἔποιο τῷ τῷ κιθαρῳδίᾳ (inquiunt) καὶ αὖλῳ κιθαριστᾷ, κιθαρῳ-

δια έτον ἡ εὑρθμὸς συμφωνία τῷ μὴ χορδῶν, τῷ δὲ αὐτῆς, Κλαριστὶκὴ έτον
ἢ μονὴ τῷ μὴ χορδῶν συμφωνία.

Majora & minora erant Panathenæa, in quibus tamen eadem fere agebantur. *Peplus Minervæ* cum pompa multa ibi ferebatur; ubi inter alia virgines è nobilioribus, quibus pedissequæ umbellam & *sellam* ferrent, unde διορθόροπος nuncupatæ, quæ dicta velim occasione *Selle compactilis* in nummo expressæ ab ea non alienæ, quæ à *Dedalo* elaborata inter spectatissima anathemata in celeberrimo Minervæ templo Athenis olim asservabatur.

His positis quid vetaret (inquam) *Sabinam* hic, ut in nummo *Pantheo* per *Icidem* adumbratam existimare, & hanc Panathenæis in certamine tibicinum musico vi&tricem extitisse, non minus quidem probabili conjectura, quam *Sabinam Tranquillinam* uxorem *Gordiani* 3. in certamine lyrae, ut satis, superque ingeniosè contendit *Vir clarissimus in dissert.* nuper edita ad nummum ipsius *Tranquillinae*, in cuius aversa parte *Tranquillina* ipsa nuda sub figura Venetis (ut illi videtur) aliis verò *Apollo Pythius* lyram tenens, cujus occasione multa de lyra & cithara erudite & diffuse disquirit. Nihil nos vetaret etiam argumentum tibiarum, post *Salmasium*, *Bartholinum* & alios retractare in gratiam ΘΕΟΥ ΠΑΝΟC, qui has majori ex parte adinvenit, & aliquid novi afferre de instrumentis musicis Veterum ex manuscrito magni *Salmasii*, quod possidet eruditissimus illius ex filiâ *Nepos*, Serenissimi Principis *Ludovici Angusti Cenomanensis* Ducis præceptor *Carius*.

Cecinimus Tibiis ad fastidium *Vir illustr.* sed si minus gratae auribus Lectorum fuerint; videarque *mei ipsius tibicen* extitisse, ut fert proverbium αὐτὸς αὐτὸς αὐλῆ. Per me liceat ut quidvis aliud assumant ex supradictis à nobis, aut ex se ipsis cogitent melius. Non enim tanq[ue] facio inventa nostra, quin meliori-

bus oblatis libenter abſiciam, dicamque cum Pallade apud Ovidium in Metamorph.

Ars mihi non tanti eſt; Valeas mea TIBIA.

Sed ad Iſidem revertamur; nec tamen adhuc Paſtorum Deum P A N A tam citò deſeramus; cum ſeſe nobis commodum offerat in altero nummo ſingulariſſimo cum Iſide h̄c exhibendo, non quidem (ut fert inſcriptio) Midas ille *Aragantinus Auledus*, qui ann. 3. Olymp. 72. ludis Pythicis tibia viciſſe memoratur, & cui *Pindari Ode* 12. inſcripta eſt; ſed illo multo antiquior, amicus ΘΕΟΥ ΠΑΝΟC maximus, obtuſiorum licet vir aurium & modulationis pelliſimus arbiter M I D A S *Rex Phrygiæ* obli- quarum ut aiunt inventor tibiarum, quæ Adoniis, fune- ribus rebusque luſtuſis adhibebantur, & quas ut arbitror leniter personantes ideo vocat *Athenaeus lib. 14. cap. 2.*

Nummus singulariſſimus & unicus ex ære mediocri ex-
tat apud Clar. Jacobum Chevanæum Jurisconsultum Divio-
nensem, quem dum officiōe paucis ante obitum annis
Divione nos inviseret, Vir de antiquitate, omnium meritif-
ſimus, & dum viveret, amicus noster singularis Jacob Spo-
nius domi præſente Chevanæo Midæ ſuo, plusquam Mi-
das ipſe theſauris ſuis, adhærenti, raptim & properanter
deſcripsit; ſicque parūm emendatè in *Miſcellanea eruditæ* pag. 130.
antiquitatē expoſuit. Verum ſi quid minus accuratè hac in

re à Sponio præstitum est , illud h̄c elegantissime supplevit officiosissimus non solum & industrios , si quis umquam fuit in hac parte , verùm etiam non minus Sponio conspicuus in omni re antiquaria *Andreas Morellus* , vir nunquam satis pro meritis & eruditione æstimandus.

In antica nummi parte Midas conspicitur , vel quis alius per illum adumbratus cum inscriptione M I Δ A C B A C I A E T C ; in postica verò Isis cum modio in capite , dextra tenens stateram , cuius lanx una inclinata , sinistra verò sistrum , quæ omnia , præclarissima symbola I S I D I S P A N T H E Æ . Per modium , frugum & tritici inventrix Isis innuitur , è quo homines è vietū ferino ad mansuetiorem vitam transtulit . Per stateram inclinaram (quæ symbolum justitiae) significatur legibus homines astrinxisse , per sistrum verò Religione eos informasse . His tribus vitam hominum universam , quæ aliter non constat , Isis instituit .

Quid vero sibi velint hi characteres Græci Ι Ε Ζ Ζ Ε Ω Ν ex parte exesi , quibus urbs , vel populi , qui nummum cuderunt indigitantur , & quis tandem per M I D A M in nummo sit adumbratus dabitur forsitan aliquando diffusius explicare .

Nunc post *Isidem* , de Serapide seu Osiride , qui & Mercurius , & Sol & Apollo indigitatur , numquid Deos omnes unus etiam ipse comprehendit ? Videndus de hac re Macrobius , videndi Recentiores omnes , inter quos etiam ilustrissimus *Huetius* in eximia Demonstratione Evangelica . De *Hypsocrate* non est quod laboremus post amplissimum *Cuperum* , (ut diximus supra) & quidem ex argumento nobis obvio & præcipuo , h̄c enim inter duo numina tanquam signum Pantheum repræsentatur cum modio in capite , qui Serapidem , & Cornu copiæ in manibus quod Cererem , vel potius *Isidem* frugum inventricem adumbrat : ita

ita ut aliquo modo supervacanè videantur hæc eadem numina denuo in nummo exhibita ; nisi velimus sub illorum figuris (ut diximus) Græcos Alexandrinos Hadrianum & Sabinam adumbrasse ; Adde etiam quod pellis ex brachio Harpocratis dependens , *Anubim* adumbrat ; Caninam esse autumo. Scis Vir illustrissimè controversiam novissime obortam inter celebres Antiquarios *Cuperum* & *Baudelotium* supra laudatos , qui non de lana caprina ; (ut dicitur in proverbio) sed de pelle *Canina* potius & *Leporina* inter se amicè contendunt , ex occasione videlicet signi *Panthei Harpocratis* in libris amborum exhibit , ad cuius pedes in uno *Canis* subjicitur , in alio *Lepus* , errore forsitan Calcographorum , qui non diligenter signa observaverunt ; Verum facile ad concordiam revocandi viri celebres ; si dicamus Canem & Leporem simul esse ibi efformatos , seu potius (ut mihi innuere visus est *Baudelotius* ipse) Canem ex illorum specie , quos Leporinos vocamus , Gallicè *Levriers* , ut pote inseständis leporibus à natura factos : hi nempe aures habent partim arrectas , ut Lepores , & partim demissas.

Superessent tandem & ultimò interpretandi characteres Latini partim (ut volunt quidam) partim Græci , quos in aversa parte numismatis annum Imperii Hadriani 18. designare diximus L. I H. sed quoniam huic Litteræ vel si mavis notæ L. nummis plerumque Ægyptiorum Græcis appositæ usque huc pauca lux affulsi ex Authoribus , lucernam huic accendere non est hic locus , nec mihi animus , dissertationem singularem & satis diffusam aliunde requirenti. Patrum feliciter illam accendere voluit *Fortunius Licetus* in suis de Lucernis Antiquorum libris exhibens hunc Hadriani nummum fol. 1099.

In hujus nummi aversa parte serpens , cum his litteris L. I Δ. quæ annum decimum quartum Imperii Hadriani indicant , quasi diceretur (ut volunt) Λυκαθεντος τεταρτη δέκα L. Romano , Græcum ibi quasi inversum repræsentante , & pro Græco in vetustioribus promiscuè inscriptionibus interdum exhibito ; imo pro vetustiori à plurimis habito ; volunt enim veteres Græcos duplii hac formâ λάμβδα pinxit , quarum vetustior commodissima visa est ad *Anni* vocalam in nummis signandam , cum aliis characteribus ad numerum annorum indicandum propriis ; quia si eādem formâ commixtum fuisset cum notis numeralibus , difficultatem legentibus præbuisset.

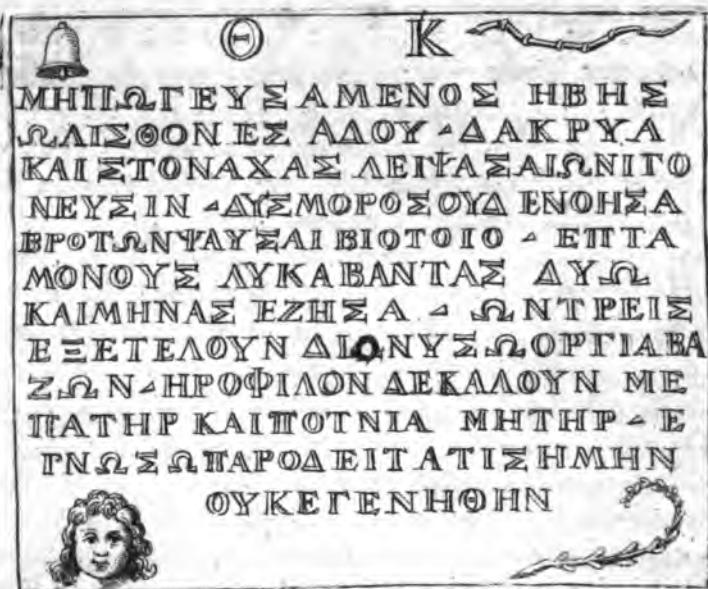
Duplicis hujus λάμβδα exemplum videre est in fragmento illo tribuum antiquissimo , quod vidit Athenis in lapi de *sponius* , & Mischell. suis inferuit sect. x. num. i. lapidem in villa sua Issiaca prope Parisios possidet nunc cum multis aliis antiquitatum fragmentis Vir Cl. harum , & omnium bonarum litterarum studiosissimus *Thevenotus* , Bibl. Regiæ Præfetus ; quo lapide donatus fuit ab Illustrissimo *Nointelio* , cum ex legatione Constantinopolitana rediret.

Prima vox in lapide ΛΥΚΙΝΟΣ hoc charactere ex-

pressa, in angulum non omnino rectum desinente, ut alibi solet; sed in paulo acutum; plurimæque aliæ sparsim eodem insignitæ, quamquam & hoc etiam Λ promiscuè plurimæ aliæ, ut E. G. ΕΤΦΙΛΕΤΟΣ, ΛΟΡΟΣ, ΦΙΛΑΝ, &c. Unde videtur illis hæc littera L antiquior (ut diximus) ista Λ , nec male λ καθετη, hoc est annum significare; quod & probare videtur Græcus Codex vetustus de re astronomica ab eruditissimo Noriso visus in Medicea Bibliotheca (ut nuper ad nos scripsit) in quo author occultas in eo opere notas explicans scribit L, τοιο. probare videtur etiam Epigramma in alio vetusto lapide apud Clarissimum Fabretum, in quo (ut ait idem Norisius) puer Orgiis Bacchi inservisse, & vixisse dicitur, annos 7. & menses 2. ΛΥΚΑΒΑΝΤΑΣ ΕΠΤΑ $\tau\eta$ ΜΗΝΑΣ ΔΥΩ.

Versibus septem hexametris constat inscriptio quam, dum hæc λ καθετη sub prælo sudant, & hoc ad corrigenda errata typographica folium ad me transmititur; opportunè admodum & officiosissimè illustrissimus ipse Fabretus libellis nunc supplicibus Summi Pontificis Alex. VII. Praefectus, ex Autographo fidelissimè excerptam ad nos misit; hanc ilustrando huic loco non solum idoneam; verùm etiam ob elegantiam ejus singularem, & nativam quam præ se fert Veterum eloquentiam inserendam maximè duxi. Sunt equidem in illa, Vir illustrissime, nævi quidam minusculi (ut nonnullis videtur, aliis non) erratum nempe unum, aut alterum circa quantitatem; quæ puero septenni (alias disertissimo) omnino condonanda. Si plures hujus generis & elegantiae (ut sanè credendum est) in Museo suo Urbinate exhibeat inscriptiones Vir eruditus; quanta quæsocomum animi alacritate lustrabunt illud Viri antiquitatum studiosi: dummodo tamen ad umbilicum usque adducto remoram nullam injiciat insigni operi munus recens Viro

illustri à Summo Pontifice oblatum , & satis (quod sperandum est) temporis huic perficiendo concedat.

Sed quia versus supradicti tanquam prosa hic scripti jacent, sic in ordine versuum rediguntur.

Θ Κ

Μήπω γενσάμδηνος ἥβης , ὀλίφον ἵς Αἴδη,
 Δάκρυα καὶ σοναχάς λείψας αἰῶνι χονῖσιν ,
 Δύσμορος ! ωδὴ ἐρόσα βρωτῶν θαῦσαι βιότοιο .
 Επτά μόνις λυκαβάστας , δύνα καὶ μίνας ἔζησα ;
 Μή τεστές ἔξιθέλεν διονύσω ὄργια Βαζῶν .
 Ηρόφιλον δὲ κάλοις μὲ Πατήρ καὶ Πότνια μῆτηρ
 Εγιώς ὡς παραδέτα τὰς ἥμιν . μὲν ἴγμιθειν .

Sic autem versibus Latinis exprimuntur.

D. M.

*Puberis haud dum avi compos demissor averno
 Aeternas patri lacrymas , gemitusque relinquens.
 Infelix ! neque nosse datum mihi manera vite.
 Septem tantum annos gemino cum mense peregi ;
 Orgia me Bacchi tres detinuere colentem.
 HERO PHILVM me chara parens , genitorque vocabant.
 Quis fuerim nosti ; Genitum ne dixeris H O S P E S.*

In lateribus hujus inscriptionis , figuræ utrimque positæ sunt , quæ & ætatem Herophili , & quo sit in Orgiis Bacchi functus munere declarant. Facies nempe illa pueri in latere dextro inferiori , cui ex adverso & diagonaliter respondet in latere sinistro superiori gramen septem internodiorum , quid aliud quam septennem puerum indicant ? Germen autem hederæ in latere sinistro inferiori , cui & ex adverso respondet Tintinnabulum ; quid aliud , quam pueri munus & officium ? Quo autem modo in ejusmodi Orgiis usus sit tintinnabulo puer ille septennis , an sicut χωδωφορῶν , sive Tintinnabuli Gestator ille apud Aristophanem in avibus & scholiastem ejus , qui circuibat civitatem , & εὐλακας id est excubias & vigiles observabat , num verè vigiles essent ? quod Tintinnabulo explorabat : sic & puer iste forsitan etiam vicos civitatis percurrente , & tintinnabulo personando annuntiabat populis Dyonyssi festa ; an sicut Ifigi stipem emendicantes æra sonabant ; sic & iste Tintinnabulum ? an verò cum aliis pueris in ejusmodi festis ministraverit , & simul cum illis æra sive tintinnabula sonaverit ; utrobique enim verbum Βάζω , quo utitur in inscriptione *Herophilus*.

eadem significat, $\beta\acute{\epsilon}\gamma\omega$ enim originem suam trahit quasi à $\phi\acute{\alpha}\omega$, id est dico, loquor, annuntio, prædico, &c. sive à $\beta\acute{\alpha}$ so-
no, & vocula ovium sese mutuò inclamantium, vocula etiam Risus quasi à $\beta\acute{\alpha}\omega$ vociferor. Tintinnabula hæc aliis percu-
tienda, imo discutienda relinquo; maxime autem Viro illustri; qui sonos diversos ad perfectam harmoniam re-
vocabit, suisque interpretationibus Doctis & Eruditis lu-
cem afferet, non solum Musæi sui inscriptionibus; sed &
cæteris omnibus tam Gruteriani operis, quam aliis usque
huc parum intellectis.

Sanè si non annum, annum quid saltem hanc litteram significare in nummis Ægyptiorum nemo inficias ibit. Videatur Hadrianus Junius cap. 18. lib. de anno & mensibus, ubi tradit cur annus $\lambda\nu\kappa\alpha\theta\omega\kappa$ à Græcis dictus sit, Macrob. lib. 1. Satur. cap. 17. annum, inquit, *vetusissimi Graecorum λυκαθωτα appellant*, quæ quidem vox non semel apud Homerum occurrit & apud nonnullos quosdam Poëtas.

Addamus & in inscriptionibus latinis A pro L aliquando positum, & simul etiam ambo promiscuè ut in hac quæ apud Jacobonium de prisca Cæsiorum Gente.

FATIS
SIVIRI AIPARA
VALIIRIANA
V. S. L. M.

Ubi duo observatione digna sunt, & duo II pro E in-
scripta, & A pro L.

Gestiens igitur nummum supra dictum interpretari *Lice-*
tus, multum & inutiliter se torquet; nec sane res est diffi-
cultatis expers, quidquid supra dixerimus. Vidi enim num-

mos varie hanc notam, vel si mavis litteram exhibentes, & quidem apud supra laudatum Cl. Dronium, inter quos unus *Domitiani* in cuius aversa parte apis cum hac nota sic divisa |¹€.

Alius *Aureliani* in cuius aversa parte *Vusballahus*. & quidem in antica parte, & ante caput Aureliani hæc littera L. sola conspicitur absque ullis notis numeralibus.

In nummis Commodi Græcis anni post hanc litteram L usque ad triginta & amplius excurrunt, cum duodecim tantummodo regnasse constet; ita ut in quibusdam legi detur L. ΛΒ nempe in illo Gazæ Regiæ, ubi Aquila inter duo signa militaria conspicitur; quamquam & ad aliud interdum, quam ad annos Imperii referri etiam possint istæ notæ numerales, nempe ad tribunitiam potestatem dupli modo dinumeratam, (ut quibusdam placet) vel ad annos potius Ægyptiorum, vel tandem ad aliquid aliud non satis adhuc cognitum.

Nummus ΘΕΟΤΠΑΝΟC supra allatus in aversa parte litteram vel si mavis notam L. habet, supra quam nota numeralis C. hoc modo L.C. id est anno ducentesimo, vel secundum Scaligerum lustro ducentesimo.

Hic enim in notis ad Eusebium, & in Canonibus Isagogicis, & maxime in libro 5. de emend. temp. pag. 384 per hanc L. ΛΟΤΣΤΡΟΝ in nummis antiquis significari existimat. In omnibus inquit, provincialibus nummis Imperatorum Græci, usque ad filios Constantini aliquando L. aliquando Λ sculptum est Λ. B. Λ. G. id est λέπτο δύτερο, λέγω επίτη; Vellem dixisset Scaliger. Aliquando Λ sculptum est apud Goltzium & Occonem, qui Goltzium sequitur; nam nullibi hactenus mibi contigit in nummis vidisse sic Græcè designatam litteram Λ; sed semper latinè hoc modo L.

Eruditissimus Ducangius in ea videtur esse opinione, ut credat, quod per id nominis L. nota dumtaxat & velut

Diple quædam nummis Græcis apponi solitæ significetur, nec sit littera. Videndus in erudito & ingentis laboris *Glossario media & infima Græcitatis apud Anissonium Lugdunensem* typis elegantissimis novissimè edito, & quidem in Appendix, ubi te citat cum *Petavio*, *Norisio*, & aliis Viris eruditis, qui de hoc charactere loquuntur in libris suis, & sententiam illorum explodunt, qui per illum, vocem λυρίθραν denotari putant, quæ vox insolens, nec nisi apud Poëtas usitata. Citat vero maxime *Casaubonum ad Sueton.* in *Augusto cap. 87.* ubi hæc verba. *Putamus igitur notam illam in nummis non litteram esse, sed circunductionem tantum quamdam, cuius usus, quoties ambitus non capiebat omnes litteras.* Circumductio autem est velut σχηματισμὸς seu Diple quædam, qua utuntur Grammatici, cum non satis spatii est in linea, ut comprehendat omnes versūs litteras jam inchoatas, & supra aut infra ἄνω vel ἄντε (ut Græcè loquamur) rejiciuntur, utunturque ad hoc hâc nota seu figura L, aut T, vel istis <> (quasi paragraphis) quas præmittunt. De his videndi maxime *Hephastion & Demetrius Triclinius de metris*, sicut & Scholiares Aristophanis in *Pluto*. Diple enim est nota Trigoni obliqui figuram habens, citra Basim, de qua fusè *Papias* in *Glossario*, & *Isidorus* in *Originibus* diffusius sanè & nos de tota hac quæst. quām nobis initio propositum esset.

Ponamus hanc interim in hac opinionum diversitate Beatrices inter illas litteras vesti *Diane* affixas, de quibus non convenit omnino inter authores, donec aliquis *Oedipus* accedat, qui ænigma solvat.

Enodabunt forsan illud eximii illi Chronologi & Historiographi quorum opera expectantur *Pagius in animadversionibus eruditis ad Baronium*, *Norisius in præclaro opere de anno & epochis Syromacedonum*. *Lloydius Sanctasaphensis Episcopus* apud Anglos in *Chronologia tantopere expedita*, & denique *Toinardus noster* supra laudatus qui annos Imperii Hadriani

Hadriani diligenter & perquam accurate suo more examinavit, & de hac littera L in nummis Græcis exhibita eruditum opus & singulare parat.

Sed ecce interim sese offert ΑΓΑΘΟC ΔAIMON **Bonus Genius** (qui utinam Oedipus) numisma scilicet elegantissimum Antonini Pii Gazæ Regiæ , quod inter selecta Seguini 2. edit. cuius typus aversæ partis nostro omnino simillimus , nisi quòd ante caput serpentis hæc littera L ponitur absque ulla nota numerali , (ut in præcedente Aureliani) cum hac inscriptione ΝΕΟ. ΑΓΑΘ. ΔAIM. **Novus Bonus Genius**. Si tale numisma sub aspectum *Liceto* venisset, non sic in via delirasset , bonusque genius ipsi facem , ad meliorem saltem ingrediendam prætulisset : Verùm ab illo desertus , hisque difficultatibus sese expedire nesciens, ad lucernas suas confugit, advertens interim in capite serpentis (ut sibi videbatur) lucernam , quam potius florem Loti dicerem , vel cristam horum serpentum capiti imponi solitam. Sicque hos characteres L. I Δ. interpretatur LV-CER NAM IN VENIT DELTA , per DELTAM innuens ΆGYPTVM , quæ *festum accensionis lucernarum* invenit , quo quid absurdius umquam excogitari potuerit nescio ; ita ut mirari satis nequeam virum alioqui eruditissimum & celeberrimū Philosophum sic fuisse hallucinatū.

Post hæc sane condonandum *Chouljo* & *Menetrio*, viris de antiquitate optimè meritis ; si quid secus quam par esset (ut diximus in Præfatione) de nummo Pantheo scripserint. Verùm, si quid obscuri, si quid reconditi, si quid adhuc eleganteris eruditionis restet illustrandum in hoc argumento, illud præstabunt reliquæ dissertationes tuæ desideratissimæ.

Hæc habui Vir illustrissime quæ de nummo elegantissimo, et si minus eleganter, tibi exponerem , & quæ iterum atque iterum velim æqui bonique consulas , & pro mea erga te observantia singulari benignè accipias.

F I N I S.

K

I APPENDIX

SIVE

ADDENDA & CORRIGENDA

CAP. III. HUJUS DISSERTATIONIS

Ad nummum Illustrissimi Wittii.

LECTORI

Benigno ♂ Φιλαληθεῖ S. P.

Nihil veritate inventu difficilius BENIGNE LECTOR, nihil hominibus ipsam amantibus, nihil denique (quis crederet) ipso etiam dc quo meminimus in superiori dissertatione ad nummum Hadriani Olympii Jove ΦΙΛΑΛΗΘΗ; nescio enim quo fato accidit, ut diu latuerit hic *veritatis Amicus*, nec nisi post longam, diuturnāque investigationem inventus fuerit typus illius ab Illustrissimo Wittio Battavo ex Neapoli ad me missus; ex quo malè omnino & fraudulenter curatum fuisse nummum ab interpolatore quodam cognovimus, qui (ut ibidem diximus) illudere voluit impenritis in averfa parte; ubi effingit Palladem Jovis stolam productiorem à tergo manu dextra sustinentem; quam sic nihilominus ob rei novitatem illic exhibuimus, & ob quam etiam *Wittium* illum comparasse in Italia verisimile est. Multum hic *eventus* (quod te monitum velim Benigne Lector) moratus est, diuque suspensam habuit hujus Dissertationis editionem.

Illa tandem absolutā nescio quo iterum fato de tenebris in lucem prodit *Philalethes*, fraudem exhibens & pœnam forsan exigens in corruptorem & adulteratorem nummi sui, quem nihil minus cogitantibus officiosissimè nobis per amicum hūc venientem mittit ex Hollandia idem *Wittius*; adeò verum est, *Venire veritatem ipsam quandoque non quasitam*: Ut apud Stobæum Menander.

Hoc sanè beneficium singulare nobis ab amico singula-
ri præstitum, postulare videtur; ut denuò in gratiam illius
nummum retractemus, de quo satis superiùs in omnem
eventum loquuti fuimus ex typo pessimè nobis exhibito.
Ubi nulla omnino aversæ partis epigraphe, ne vel minima
quidem littera, & ubi paucissimæ in notitiam nummi de-
duxissent, si fuissent expressæ, quales nunc in nummo con-
spicere datur, inferius nempe, ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. & circa
nummum istas; CTPAT HΓΟC, qui
forte ΑΓΡΙΠΠΙΝΟC de quo mentio in nummo Sabi-
næ Gazæ Regiæ; cuius inscriptio sic habet ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ
ΑΓΡΙΠΠΙΝΟC CTPAT HΓΟC AΝΕΘΗΚΕΝ. Lao-
dicensium Agrippinus Prætor seu præfetus militia posuit: Iste
Agrippinus in aliis Hadriani Laodicensium nummis, qui
apud Regem Christianissimum, Christianam Reginam, & Magna-
vacam Bononiensem, sub nomine scribæ Civitatis Lao-
dicensæ venit appellatus ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΑΓΡΙΠΠΙΝΟC
ΓΡΑΜΜΑΤΕΤC AΝΕΘΗΚΕΝ, Laodicensium Agrippi-
nus scriba posuit; ex quo colligendum ducimus duos fuis-
se ejusdem nominis viros & magistratus, quorum unus Scri-
ba Civitatis, alter Prætor sive Præfetus militiae Laodi-
censium.

In nummo Gazæ Regiæ Jupiter Philatheres cum aqui-
la in manu; prout illum supra exhibuimus de collectio-
ne Illustrissimi Apamiensium Episcopi. In nummo Magna-
vacæ inter duas foeminas stolatas, quarum una Pallas à
sinistris Jovis, à dextris mulier Turrita, quæ genius Civi-
tatis. In nummo Christinæ Reginæ Jupiter item inter duas
foeminas stolatas, quarum una Pallas à sinistris, à dextris
verò Junia pronuba quam alloquitur Jupiter. Nullum sane
discrimen inter hunc & nostrum; nisi quòd Pallas, in illo cly-
peum in sinistra, hastam in dextra portet, in nostro autem
è contra. Fraus autem illius, qui nummum adulteravit in

eo tota detegitur , quod clypeum qui fuit in dextra Palladis , transtulit ad sinistram , ubi elevationem quamdam ex panno replicato in humero Palladis sinistro invenit , fraudi suæ adimplendæ idoneam . Hæc etiam ex alio loco dignoscitur , quod eodem brachio sinistro Pallas & hastam & clypeum simul sustineat , quod gestu difficile videtur , nec sic Pallas ullibi sit expressa . Clypeum vero qui in dextra Palladis fuit , sic stolæ Jovis aptavit , & connexit , ut continuata & promissior facta nimis , Pallas illam ferre & sustinere videatur . Nummum autem hunc pulcherrimum ex ære maximi moduli ad pristinam formam restitutum & descriptum à clar . Vi-
ro Andrae Morello & ab eximio sculptore Fran . Ertinger in
æs incisum exhibemus ; non solùm cum aversa parte ; verùm
etiam cum adversa , ubi caput pulcherrimum Hadriani Lau-
reatum cum epigraphe A T T . K A I T P A I . A Δ P I A N O C .
Ο Λ Τ Μ Π Ι O C . Imp . Cæsar Trajanus Hadrianus Olympius . In
aversa autem parte Jupiter Philalethes cum aquila in manu ,
& inter duas foeminas stolatas , quarum una Pallas , altera
Juno cum hac epigraphe ΛΑΟ ΔΙΚΕΩΝ ΣΤΡΑΤ . La-
dicensium Praetor , seu Praefectus militiae , &c .

T Ertingersc.

Sed cum in Dissertatione nostra vitiati & violati nummi

dedecus & crimen expiaverimus, per Jovem ipsum *Philalethem* quem exhibuimus de collectione elegantissima nummorum maximi moduli Illustrissimi Apamienorum Episcopi, qui his amænitatibus post graves occupationes suas animum nonnumquam relaxat, quæ sane aberratio liberalissima, & viro quibusvis dignitatum ornamenti conspicuo non indigna. Hanc collectionem studiosorum antiquitatis admodum dignam, & omnium sanè totius Europæ in hoc genere locupletissimam, brevi dabit in lucem Illustrissimus Episcopus cum erudita ad singulos nummos explicatione & figuris elegantissimis eximii Calcographi *Franc. Ertingeri*.

Nunc ex eadem collectione gratiâ & beneficio ejusdem Illustrissimi Episcopi nummum alterum Hadriani ab Eleusinum cum Jove Olympio eximiæ pulchritudinis in aversa parte exhibeamus, *Benigne Lector*, cuius aspectu recreato, tibi damnum omne & dispendium moræ ab Jove *Philalethe* allatum, per Jovem nunc *Olympium* resarciamus, tandemque discutiamus, quo te stylo nostro rudi & inculto, ludis quibusdam ac jocis forsitan ab instituto nostro parumper alienis, & permolestis digressionibus obtudimus.

T. Ertinger sc.

In antica parte caput Hadriani cum epigraphe A T T O -
K iij

KPATOP AΔPIANOC *Imperator Hadrianus*, in postica vero Jovis Olimpii caput elegantissimum cum epigraphē ΗΛΕΙΩΝ. *Eleiorum*, quæ forsan lectio cæteris usque huc allatis acceptior; nam male ΗΛΕΙΩΝ legit Patinus in nummo ejusdem Hadriani Gazæ Regiæ. In aliis passim tam Hadriani quam Trajani ΗΛΕΙΩΝ. Gentile ex Stephano *Elieus*, & *Eleus* à quo *Jupiter Eleus* sive *Olympius*, & ex Triphone Grammatico etiam *Elieus*, nunc autem ex numero nostro *Eleieus*.

Elei autem sive Eleorum ager inter Achiam & Messeniam, ex cuius circum habitatis pagis & circumvicinis urbs *Elis* tandem coäluit, quæ prius Pisa (ut vult Stephanus) in Elide autem sive Eleorum agro seu Pisano etiam, sub ditione Eleorum, fuit Olympia Civitas; vel si mavis locus & lucus oleastro vestitus juxta fluvium Alphæum, ubi fuit templum Jovi Olympio dicatum, inclytum (ut norunt omnes) monumentis Poëtarum & Historicorum, & ubi Olympiaca illa Certamina cum maxima totius Græciæ celebritate agebantur, instituta antiquitus ab Hercule, in quibus primus decertasse fertur, palmamque reportasse; & ex quibus nomen sumperunt Olympiades. *Olympias* autem (ut notum est.) spatium 5. vel 4. annorum per quod Græci tempora numerare cooperunt sub annum mundi millesimum tertium ducentesimum; unde Seneca in Hercule furente appositi ad nummum nostrum

*Quantus (populus) Eleum coit ad Tonantem
Quinta cum Sacrum revocavit astas.*

Jupiter *Olympius* ab Olympio monte omnium altissimo, in quo versabatur, maximamque vitæ partem coluisse fertur, sic dictus est. Ibi summa serenitas & tranquillitas; unde Deorum sedes dictus, & pro cœlo apud Poëtas frequenter usurpatus.

Plura tota Græcia præfertim Lacedemone & in Elide templis, arasque habuit Jupiter Olympius; sed Athenis præcipuum de quo *Plinius lib. 36. cap. 6.* inchoatum olim dicens, uti & *suetonius* Reges non perfecisse, sed destinasse perficere; perfectum verò, dedicatumque ab Hadriano apud nos *Spartanus* tradidit, apud Græcos *Pausanias in Atticu*, addens à singulis Græciæ urbibus positas in eo Hadriano statuas, quas omnes posteà, Athenienses superarunt mirandi operis colosso; unde non mirum si Hadrianus *Olympii* cognomen, ambitiosè adeo sibi quæsierit; fuit enim (ut diximus) gloriæ & æternitatis cupidissimus.

Phidiam clarissimum esse per omnes Gentes, qua Jovis Olympii famam intelligunt, nemo dubitat inquit Plinius. Jovem Olympium sculptor hic, Atheniensis ex ebore fabrefecit, tanta magnitudine ut tectum Templi ferè vertice contingeret, quamvis sedens esset effigiatus, inquit, *Strabo lib. 8. Quintilianus autem lib. 12.* tantam esse ejus pulchritudinem asserit, ut adiecisse aliquid Religioni videatur; adeo majestas operis Deum aquavit. Sane id persuadeat mira oris ac vultus dignitas, quam in nummo nostro conspicere est, ex prototypo (ut nullus dubito) desumpta & expressa. Quanta quæsto in illo vultus tranquillitas, quanta serenitas? & quam digna *Amico veritatu*? quam civem cœli sive Olympi Θεῶν ὄμόπολι εlegantissimè vocavit Menander Poëta. Vides Amice Lector ut consentiant inter se Jupiter *Philalethes* & *Olympius*, nec minus cum ambobus, quam cum Alexandro Magno Hadrianus, & quam exinde feliciter & apposite in hac appendice & auctario Dissertationis nostræ ambo una exhibuerimus, occasione videlicet detegendi ludificationem circa nummum illustrissimi Wittii, cui si aliquando detur tranquillo & sereno cœlo frui, quanta de Musæo suo, velut ex locupletissimo eruditæ omnis & elegantioris an-

APPENDIX.

tiquitatis thesauro promet nobis & sup^{er}editabit monumen-
ta vir illius studiosissimus & eruditissimus. Tranquillitatem
hanc ab ipsa veritate æterna dumtaxat impetrandum , illi
pariter & nobis precemur *Lector Benigne* & Φιλαληθής. Hæc
nos sola liberos,beatosque facit & servat. Hanc semper ama,
in sinu fove , & toto corde amplectere. Vale.

F I N C I S.

INDEX

INDEX AUTHORUM.

A.

E	Lianus. pag. XI. 21. 50	Diogenes Laërtius. 12. 59. 70
Æ	Ammianus Marcellinus. 53	Dio. Præf. 32. 34. 45. 61
M	Antonius Augustinus. 51.	Dronius. Præf. 71, & alibi
		Ducangius. 71
		E
	Antonini Itenerarium. 51.	Pbastion. 72
	Apuleius. 56. 58	Epiphanius. 32
	Aristides. 45	Eritius. 51. 54.
	Aristoteles. Præf.	Eustathius. 62
	Arrianus. 13. 14	F
	Aristophanes. 69	Abrettus. 67
	Arundeliana Marmora. 35	Falconerius. 23. 25
	Athenageras. 45. 49	G
	Atheneus. 49. 61. 63	Allandius. 26
	Aurelius (Marcus.) 49	Goltzius. Præf. 51. 71
	Aurelius Victor. 40. 45	Gorlaus. Præf. 21
	B	Gravius. 53
	Baudotius. 31	Gutherius. Præf.
	Beccanu (Goropius.) 38	H
	Bergerius (Nic.) 31	Egesippus. 50
	Boisotus Vesuntinensis. Præf.	Heliodorus. 6
	C	Helladius. 53
	Æsar. Præf.	Herodianus. Præf. 32
	Capitolinus. 34	Herophilus. 69
	Casaubonus. 13. 45. 50. 52. 53. 72	Homerus. 6
	Carvinus (Joam.) alias Calvinus dilectus vulgariter, il Padoäno. 51. 52	Horatius. 10. 26
	Cedrenus. 32	Horus Apollo. Præf.
	Cicero. Præf. 3	Huetius. 64
	Chisletius. Præf.	I
	Choulius. Præf. 51	Acobonius. 70
	Cuperus. Præf. 26. 55	Julianus. 33
	Curtius. 13	Junius Hadrianus. 70
	D	Justinianus. 56
	Emetrius Triclinius. 72	Justinus. 7. 45
	Diodorus Siculus. 21	Juvenalis. 2. 33
		L

INDEX AUTHORUM.

K	<i>Ircherus.</i>	29	<i>Porphyrius.</i>	58. 69
L	<i>Ampridius.</i>	32	<i>Prudentius.</i>	6
	<i>Landus (Constantinus.)</i>	44	<i>Puffinus.</i>	26
<i>Licerus.</i>		60. 65		
<i>LLoydius.</i>		72	Q.	30
<i>Lucianus.</i>		83. 26. 48	R.	
			<i>Insantius.</i>	
M.			S.	
M	<i>Acrobius.</i>	12. 59. 70	<i>Alomon.</i>	21
	<i>Marcellinus Scholiastes Hermogenes.</i>	61	<i>Salmafius.</i>	43. 53
		50. 57	<i>Saresbefius.</i>	52
<i>Menagiis.</i>		33	<i>Scholiastes Aristophanis.</i>	72
<i>Menetrius.</i>		Præf. 36. 51	<i>Sopater.</i>	61
<i>Minutius Felix.</i>		2	<i>Spanbonius.</i>	Præf. 55
<i>Molinetus (Claudius.)</i>		52	<i>Spartianus.</i>	42. 44. 61. 63. 51. 28. 5. 15
<i>Morellius.</i>		Præf. 44. 58. 64	<i>Sponius.</i>	15. 48. 63. 66
<i>Morocenicus Thesaurus.</i>		15	<i>Statius.</i>	21
N.			<i>Strabo.</i>	7
N	<i>Ointellius.</i>	66	<i>Suarefius.</i>	28
	<i>Norifius.</i>	67. 71. 72	<i>Suetonius.</i>	34
			<i>Suidas.</i>	26
O.			<i>Syrianus.</i>	61
O	<i>Cco.</i>	71	T.	
	<i>Onupbrius.</i>	Præf.	<i>Arianus.</i>	Præf.
<i>Origenes.</i>		42	<i>Tertullianus.</i>	43
<i>Ovidius.</i>		63	<i>Ihemistius.</i>	6
P.			<i>Theodoretus.</i>	29
P	<i>Agius.</i>	72	<i>Thevenotus.</i>	58
	<i>Papius.</i>	72	<i>Toinardus.</i>	48. 72
<i>Patinus.</i>	Præf. 21. 28. 54. 64. 65		<i>Triflanus.</i>	33
<i>Pausanius.</i>		Præf. 7	V.	
<i>Petavius.</i>		61. 71	V	
<i>Peutingeriana Tabula.</i>		31	<i>Allantius.</i>	44. 54
<i>Philo.</i>		2. 6	<i>Vossius (Isaac.)</i>	7
<i>Philofstratus.</i>		23	<i>Veturivius.</i>	7
<i>Pindarus.</i>		5. 6	<i>Virgilius.</i>	37. 59
<i>Plinius.</i>		10	<i>Witius.</i>	18. Append.
<i>Plutarchus.</i>	Præf. 11. 57. 2. 3		X.	
<i>Pollux.</i>		61	X	
<i>Porcachius.</i>		35	<i>Iphilus.</i>	20
			<i>Onarm.</i>	29
			Z.	

INDEX RERUM ET NOMINUM.

A.

T ERNITATIS Sym- bola. <i>Pref.</i>	H adriani amores erga Antino- num 41. ipsi statuti Prophe- tae, paulæa, oracula per eum reddita 42. 43 <i>l</i> altaria, Tem- pla, Tripodes, Sacerdotes, aræ, victimæ, sacrificia, ludi, ago- nes, festa ipsi statuta 50. Urbs Antinous sive Antinopolis. 53. inter Deos & coelestes imagi- nes relatus. 49
A ccæ Laurentia. <i>p-</i> <i>gina.</i> 55	
A Adulatio & super- sticio <i>Siwæis</i> invenit. 2.3	
A Adulationi obnoxius Alexander. 11.	
A gon Olympiacus ab Hadriano editus Athenis Olym. 225. 60	
A grippinus. <i>Duo Agrippini in</i> <i>Appendice.</i>	
A lexander. Hunc imitatus Ha- drianus. <i>Pref.</i> Aristot. cultor & Pindari 5. Homerum unicè dilexit, ejus lectioni quotidie incumbebat, Iliada secum ge- stabat. <i>Ibid.</i> Nodum Gordium quomodo dissolvit. 6. Philo- sophus, <i>Ibid.</i> Ædificandi deside- rio flagravit, Pitturam, statua- riam & artes liberales, eorum que artifex, & inter illos apel- lem maximè dilexit 7.8.9.10. 10. iter illius ad Hammoneum & colloquium cum illo. 11. con- tinentia specimen. 12	
A nnulus aureus Hadriani apud Gorlaeum. <i>Pref.</i>	
A nnulum seu signum Herculis secum ferebat Alexander. 21	
A ntinous. ejus nummus 8. alter 9 sub forma <i>Anubis</i> in templo 41	
A nubis. 65	
A pis. 24.59	
A ntiochæ Homeri. <i>Pref.</i> 26. de illa judicium Pussini. <i>ibid.</i>	
A quila Jovis ales. Avium Regi- na. Solis & Apollinis symbo- lum. <i>Pref.</i>	
A ugustus Pantheus cognomina- tus. 34	
A ureliani nummus. 71	
B Agoas famosum scortum. 12	
B Barba ; hanc primus Impp. Rom. aluit Hadrianus. 39	
B eatrix litteræ vesti Diana affi- xæ. 72	
B ergerius (Nicolaus.) 31	
B esa Deus localis. Besantinous. 59	
B ignonius (Theod.) vitam M. Au- relii composuit. 47	
B oisotus (Joan.) <i>Pref.</i>	
B orysthenes consecratus ab Ha- driano; ejus Epitaphium ab Ha- driano. L ii	

INDEX RERUM

- driano compositum; ejus nummus. 35.36
- Bucephalus domitus ab Alexand. 10.
- Busta. corum figuræ. 33
- C.
- C** Litera posterior tempore Σ. 4.
- Campestes Larissæ puella in matrimonium data Apelli. 10
- Canopus. Ejus uxor Eumenites nuncupata; amborū nūmus. 72
- Cantharus. 59
- Capſa & Cista. 60
- Carabus genus navigii. 58
- Choulius ejus error circa nūmum Pantheum. Pref.
- Conformatas inclinationum in Alexand. Magno & Hadriano. 5
- Conſecratio. Pref. ejus ſymbola. Pref. fulmen, columna, pulvina- ria, Aræ, Templa, Thenſæ, Pa- vo, Aeternitas. Pref. ſolus ē Regibus conſecratus est Ro- mulus. 3
- Corona radiata. 29
- Cupiditas regnandi in omnibus hominibus. 2
- Cydnus fluvius Ciliciæ in Asia, in quo ſe lavit Alexander, ex quo in gravem morbum incidit; nūmmus illius elegantissimus. 10.
- D.
- D** Emades. 11
- Dianæ Templum incendio datum; quo die magus Alexander. 15
- Diogenes Cynicus; ejus verba. 12
- Ducangius, quid ſentit de hac lite-
- ra L nummis Græcis appofita. pag. 71
- E.
- E** Leus Jupiter, & unde. Append.
- Equos amavit Alexander. 10
- F.
- F** Abrettus, ejus Muſeum Ur- binas. 76
- Falconerii Inſcriptio. 23
- G.
- G** Allandius. 26
- Goltzius. ejus collectio tri- ginta Tyrannorum. Pref.
- Gordius nodus. 6
- H.
- H** Adrianus disciplinae milita- ris studiosus. Pref. inge- niū Luxuriosi, & ad ostentatio- nem inſolentis. 20. ſcientias omnes amplexus est & littera- tos omnes fovit. ibid. Astrolo- gie, divinationibus, & arti- bus magicis deditus. ibid. figura- ram ſive ſignū Mercurii cum ſi- gnis Zodiaci ferebat ſecum. 21. Græcalus appellatus. 21. ubi- que edificabat. ibid. moles Ha- driani ſeu ejus ſepulchrum. 24. non infensus Homero. 25. nūm- mus ejus in quo HPOA AΩPIA- NON. 25. Alexandriæ inſtau- rator. 27. Villa Tyburtina Ha- driana vocata, quid ſit. ibid. hujus typum in lucem dedit Franc. Barberinus Card. 28. Hadriani templum, Panhelle- nium nuncupatum. 29. ſibi dum viveret templa conſtruxit. ibid. templa Hadrianæ ſine numine & ſine ſimulachro,

ET NOMINUM.

quæ in pios usus consecrata postea Christo. 32. ejus amo- res circa Antinoum. 4	
H elladius. Ejus Crestomathia. 53	
H ephæstio dilectus ab Alexan- dro. 12. ejus funeri 12000 ta- lenta insumpsit Alexander. 13. inter Heroas censeri voluit, iuncto inter Deos. 13. festa, vieti- mas, civitates, delubra, μαντεῖα habuit. <i>ibid.</i> nomen Hephaestio- nis jurandum. 14	
H eroici honores. 3	
H erophilus. Ejus inscription. 68. quo munere functus in Orgiis Bacchi. 69	
H omerus. Ejus nummus. 26	

I.

I nscriptio Athletica M. Aurelii Asclepi. 23	
Isis, omne quod est, quod fuit & quod futurum est comprehen- dit. 57. rerum universitas & natura ipsa. <i>ibid.</i> Panthæa co- gnominata. 64. Rastrum Isidi proprium, cimbium, navigium. 58.	

J unius (Franc.) de picturâ veter- rum optimè scripsit. 31. ejus opus posthumum de vitis arti- ficium expectatur. <i>ibid.</i>	
--	--

K.

K irkerus. Ejus Latium. 29	
-----------------------------------	--

L.

L AURUS Apollini sacrata. 44 Licitus. Ejus expositio de nummo Hadriani. 73	
---	--

M.
Menetrius. Ejus error circa
nummum Pantheum. *in
Pref.*

Midas. Ejus nummus. 63	
Musæum Alexandrinum. 22	
Musæum sangenovefianum. 52	

N.

Norissus. 67.71.72
Nummus Hadriani. 1.15.19.
20. 21. 25. 26. 30. 66. Alexan-
dri. 4. Sabinæ 37. Antinoi. 8.9.
40.44.46.47.50.52.54. ΕΕΟΥ
ΠΑΝΟC. 59. MIDÆ. 63
Nummus Jovis Olympii, & Phi-
laethis. *in Appendix.*

O.

Olymiadis verba ad Ale-
xand. pro Jove Hammo-
ne haberi ambientem. 11
Oracula per Antinou reddit. 43.

P.

AN *παιδεραστία* suspectus Ha-
drianus. 47
Pagi. 72
Panathenæa certamina. 61
Pantheus quare dictus nummus
Hadriani. *Pref.*
Panthei nummi titulus disserta-
tioni recte impositus. 56
Polemon Hadriano carus &
Smyrnæ. 25
Propheta & Sacerdos idem apud
Ægyptios. 50

Q.

Questiones difficiles solvit
Alexander. 6

R.

Ritus consecrationum, apud
Herodianum & Dionem.

L.

videndus.	32.	necessarius illis	Sol & Luna æternitatis symbola.
Reipublicæ temporibus.	ibid.	Pref.	
S.		Spanheimius , ejus dotes inge-	
S Abina. Ejus numinus elegan-		nium Bibliotheca. in Epist. 18	
tissimus. 38. Mores austeri,		Stipes , Bacchi symbolum. 59	
& parum Hadriano grati. ibid.		Symbola consecrationum. Pref.	
Sapientia & veritas Jovis ex æquo		Synodi Deum facere , quid Sal-	
filiæ. 38		masio. 43	
Scarabæus.	58	T.	
Sella compactilis.	58	T Ibz quæ Gallicè Musætæ. 60	
Serpens vetustioris Theologiaz		Toinardus. 48.72	
symbolum. 44		Tripus. 58	
Signa Panthea.	55	V.	
Σιωπος & παρόπεθεν, quid. 44		V eritas venit quandoque non	
Smyrna. Ejus conditor , & quo-		quæsita. in Append. Sola	
modo Alexander. 7. Ejus in-		liberos facit & servat. in fine.	
staurator Hadrianus. 8. Home-		URIM & TUMIN. 38	
ri cultrix extimia.	26	Wittius. 18	

SUMMA PRIVILEGII REGIS.

Auctoritate regia sanctum est , ne quis librum , cui titulus est,
DE NUMMO PANTHEO HADRIANI IMPERATORIS , intra sex
 annos à die Privilegii numerandos , imprimat , aut , alibi impressum
 in hoc regno divendat , præter consensum D. Abbatis N I C A S I I ,
 aut eorum quibus id juris concederit ; &c. Datum Versaliis die 10.
 Novembris 1688. De mandato Regis, Signatum N O B L E T.

ERRATA SIC CORRIGENDA.

Pag. 2. Epist. lin. 23. refertissimum , lege refertissimum p.4. Præf. lin.
 23. τὰ σποιχᾶτα. l. τὰ σποιχᾶτα. p.5. Præf.l.8 Pantheon, l. Pantheum, p.7.
 Præf.lin.5.hic l.hic,p.9.l.1. Kydnus l.Cydnus,p.11.l.9. καθαδυλορύμης l.
 καθαδυλορύμης,p.13.l.14. ἄκων l.ἄκων, p.19.l.11.post Episcopi. Adde, FRANC.
DE CAMPS.p.20.l.6.BYTHINIAC.l.BEΙΘΥΝΙΑC,p.ead.l. Bythiniæ.l.Bi-
 thyniæ , p.21.l.3. Gorleus l.Gorlæus,p.eadem l.23. Gorleus l.Gorlæus.
 p.31.lin.17. Itineratii Antonini Tabulæ Peuting. l. Itinerarii Antonini,
 Tabulæ Peuting.p.36.l.16. Menetrei l. Menetrii,p.ead.lin.ult.BORIS-
 THENES. l. BORYSTHENES. p.50.lin.29.aversa l.adversa,p.51.l.
 3.Golzii l.Goltzii,p.58.l.13.pertinens l.pertinens.p.60.l.18.vigesimam
 quintam l. vel vigesimam quintam,p.63.l.7. hoc l. hic,p.67.l.25.mu-
 nusculi l. minusculi. p.68. l.18.ἄλιδος l. ἄλιστον, p.ead.l.11. ΔΙΩΝΤΣΩ l.
 ΔΙΟΝΤΣΩ. p.72. l. 13. σκηνατιμὸς lege σκηναδιμὸς.

